

๖ ตุลา ๑๙ กับภูมิปัญญาของนิสิตจุฬาฯ หัวก้าวหน้า ชัยชาญ ปรางค์ประทานพร

เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ แม้จะจบลงไปนานกว่าสี่ศักราชแล้ว หากผลพวงของมันอย่างหนึ่งที่ยังคงทอดมาถึงสังคมไทยในปัจจุบัน ก็คือวัฒนธรรมของการไม่รับผิดต่ออาชญากรรมของผู้มีอำนาจ แต่หากจะมองพวกรเข้าด้วยสายตาที่เป็นธรรมมากขึ้น ก็ควรจะเข้าใจก่อนว่า เพราะเหตุใดมวลชนจำนวนมากจึงสนับสนุนบวนการนิสิตนักศึกษาในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ขณะที่หลังจากนั้นไม่กี่ปี ท่าทีที่ยอมรับก็ค่อยๆ ถดถอยลงอย่างมีนัยยะสำคัญ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามที่ว่า นั้น เพื่อให้เหล่านักกิจกรรมนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันสามารถประเมินสถานการณ์ในปัจจุบันได้อย่างชัดเจนขึ้น และสามารถเรียนรู้ศีกนากฎหมายดังกล่าวในฐานะบทเรียนเพื่อที่จะสามารถต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมได้หากตามในอนาคตได้อย่างจริงยั่งยืนกว่าสิ่งที่รุ่นพี่ของพวกรเราพาดพลังลงไปแล้ว

บทความนี้ไม่เชิงว่าเป็นภาคย่อของ “จุฬาฯ ขอบ” อย่างที่ได้ทำการทดลองกับบรรณาธิการไว้ตั้งแต่เริ่มแรก ดังนั้นมีการ

สอดแทรกความเห็นต่างๆ ไปด้วย สำหรับเป็นข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการสำหรับเหล่านักกิจกรรมทางการเมืองทั้งหลายในปัจจุบัน ก่อนอื่นขอให้ทำความเข้าใจพัฒนาการของสังคมนิสิตจุฬาฯ ก่อนเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาฯ เสียก่อน

ค่านิยมแห่งมหาวิทยาลัยในยุคใกล้ พ.ศ.๒๕๑๖

ก่อนจะทำการพิจารณาในประเด็นอื่นๆ ต่อไป การพิจารณาอัตลักษณ์เฉพาะตัวของปัญญาชนภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้นมีความสำคัญมาก เพราะเป็นกรอบที่กำหนดรูปแบบและเป้าหมายในชีวิตของพวกรเข้าทั้งหมด รวมทั้งจะทำให้สามารถเข้าใจการมีส่วนร่วมของนิสิตจุฬาฯ ในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคมจนถึงเหตุการณ์ ๖ ตุลาคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

“ความเป็นจุฬาฯ” นั้นคือเครื่อง หากใครต่อใครก็พอย็บทางได้เล่าๆ ว่ามีน้ำหนักไปในทางอนุรักษ์นิยม อัตลักษณ์ที่ว่านั้นเกิดขึ้นพร้อมๆ กับสถานะของการเป็นมหาวิทยาลัยภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหาภัตตริย์ในราชวงศ์จักรี และค่อยๆ ก่อตัวขึ้นในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันประทับอยู่ในสวิตเซอร์แลนด์ จุฬาฯ มีสัญลักษณ์คือพระเกี้ยวและสีชมพูอยู่แล้ว แต่สายสัมพันธ์ระหว่างคนในมหาวิทยาลัยกับองค์พระเจ้าแผ่นดินทำให้พระองค์เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการหล่อหลอมอัตลักษณ์

จุฬาฯ ที่สำคัญมากที่สุดก็คือ เพลงประจำมหาวิทยาลัย ต้นไม้ประจำสถาบัน ขณะที่ไม่ได้ตั้งใจ นโยบายบางประการของคณะราษฎรทำให้เครื่องแบบนิสิตจุฬาฯ เป็นพาหะของอุดมการณ์ที่มีyangคงอยู่จนถึงปัจจุบัน พระเกี้ยวที่มหาวิทยาลัยได้รับพระราชทานเป็นตราสัญลักษณ์เมื่อนานมาแล้ว ในรัชกาลปัจจุบันก็ได้รับพระราชทานใหม่ อาจกล่าวได้ว่าจุฬาฯ ได้รับเอาวัตถุดีบทางวัฒนธรรมมาจากการสถาบันพระมหาภักดิริยอย่างเต็มใจในระหว่าง พ.ศ.๒๔๙๐ - ๒๕๐๕ และมีมากล้นเดียjnการทั้งพิธีกรรมในยุคต่อๆมาถูกประดิษฐ์ขึ้นได้อย่างเพียงพอ

ในขณะที่หลังทศวรรษ ๒๔๙๐ ความคิดทางการเมืองฝ่ายค้านได้พ่ายแพ้ออกไปจากสังคมไทย ประวัติศาสตร์นิพนธ์ราชชาตินิยมได้ครอบงำแวดวงวิชาการและทำให้พระมหาภักดิริยมีบทบาทสำคัญในฐานะหัวใจและทางรอดของสังคมไทย ชาตินิยมนั้นเป็นความคิดทางการเมืองกระแสหลัก แต่สิ่งที่ขวนการนิสิตนักศึกษามีแต่ผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมืองไม่มี นั่นก็คืออุดมการณ์ “ซ้ายใหม่” มันเป็นสำเนกที่คนหนุ่มสาวตระหนักถึงพลังของตนเองในการเปลี่ยนแปลงสังคม มีผู้ศึกษาไว้บ้างแล้วว่าการรับความคิดดังกล่าวสัมพันธ์กับปฏิบัติการทางทหารของสหราชอาณาจักรในอินโดจีน ความคิดดังกล่าวทำให้พวกเขามีจินตภาพเกี่ยวกับอนาคตของสังคมในแบบของตนเอง แต่ก็คงอีดัดกับสภาพสังคมในขณะนั้นพอควร

ความตระหนักรถึงพลังของพวกเขามากที่มีต่อสังคมก็เกิดขึ้นพร้อมๆกับอีกสำนักหนึ่ง ที่พวกเขาระบุคคลที่มีค่า เป็นปัญญาชนผู้มีความรู้ เป็นความหวังของครอบครัวในการยกระดับงานศิลปะ ศิลปะ ยิ่งเมื่อพวกเขารับราชการเป็น官吏กับปัญหาของความเหลื่อมล้ำในชนบทและแตกเปลี่ยนหัวใจให้กับเพื่อนต่างวัยต่างเพศต่างสถาบัน ความปรารถนาจะเปลี่ยนแปลงสังคมก็ซัดเจนขึ้น สื่อสิ่งพิมพ์ของนิสิตนักศึกษาจึงมีสัดส่วนของบทความเชิงวิพากษ์ที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และการแต่งบทกวีเชิงสarcasm ก็จะถูกประยามอยู่บ้าง จึงไม่奇怪 ปรากฏงานเขียน “ประโอล์โลก” เช่นนี้อย่างซัดเจนในสื่อของพวกเขานิ่งก่อนเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม

กล่าวได้ว่าปัจจัยทางความคิดที่สำคัญให้พวกเขาร่วงหาความเปลี่ยนแปลงนั้นมาจากภายนอกรัฐมหาวิทยาลัย ทำให้พวกเขานิยามตนเองเป็นทาง “ก้าวหน้า” สภาพการณ์เช่นนี้เป็นปฏิปักษ์กับอีกความคิดหนึ่งที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยในปลายทศวรรษ ๒๕๐๐ นั่นก็คือ “โซตัส” การเคลื่อนไหวคัดค้านโซตัสอย่างหนักหน่วงโดยการเพิกเฉยของผู้บริหาร การผลักดันร่วมกันของอาจารย์รุ่นใหม่และผู้นำสโนรนิสิต ทำให้พลังของโซตัสอ่อนตัวลง เหตุที่ผู้หลักผู้ใหญ่ในจุฬาฯ เพิกเฉยต่อโซตัสก็เพราะความคิดดังกล่าวแม้จะรื้อลงสังคมที่มีชนชั้น ทางชั้นในนิสิตไขว้เขวไปกับการทำกิจกรรมจะต้องการเรียน อธิการบดีในปลายปีพ.ศ.๒๕๑๓

ถึงกับตอบรับเป็นวิทยากรในการอภิปรายเกี่ยวกับโซเชียลส์ที่จัดโดยกลุ่ม “พื้นพูโซเชียลส์ใหม่” ดังนั้น พลวัตทางความคิดดังกล่าวที่นิสิตผู้น้อยกล้าตั้งคำถามต่อนิสิตปีสูงผู้ริ่งใหญ่จึงได้รับการให้หายโดยผู้ที่ยิ่งใหญ่กว่า

ปรากฏกรณีเดียวกันให้ความสัมพันธ์ระหว่างคณาจารย์กับนิสิตเป็นไปอย่างกลับตัวปัตร ตามหลักแล้วอาจารย์ไม่น่าจะได้รับผลกระทบหรือการวิพากษ์วิจารณ์อะไร หากแต่โซเชียลส์ที่อ่อนพลังลงในช่วงก่อนพ.ศ.๒๕๖๖ ก็ทำให้ครึ่กตามที่น่าจะเป็นปฏิปักษ์ต่อ “พลังของคนรุ่นใหม่” ถูกลดthonสถานะลงไป แม้แต่ผู้บริหารและคณาจารย์ก็ตาม โลกทัศน์ที่นิสิตเชื่อมั่นในพลังของตนเองอย่างเหลือล้นทำให้พวกเขายามมีส่วนร่วมในโครงสร้างอำนาจของมหาวิทยาลัย อธิการบดีเป็นบุคคลแรกๆที่ได้รับผลกระทบ เพราะมีที่มาจากการเมืองภายนอก คณบดีคณบดีวิทยาศาสตร์และคณบดีศิลปศาสตร์ก็ถูกประท้วงกันอย่างจริงจัง ความไม่พอใจในนั้นลามไปถึงวงวนของผู้มีอำนาจด้วย ที่ด้านหน้าคณบดีสถาปัตยกรรมศาสตร์ถูกฟันสเปรย์ด่าทอหูตระข่องนายกรัฐมนตรีที่เป็นนิสิตในคณะดังกล่าวอย่างเสียหายๆ รัวๆ ด้านต่างๆ เป็นพื้นที่อย่างดีในการแสดงออกของศิลปินนรนамที่جادและติดโพสต์ต่อต้านรัฐบาล แน่นอนว่าไม่มีคำวิจารณ์ในประเด็น

จุฬาฯ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตชานเมืองใหม่ ถูกก่อตั้งขึ้นในรูปของมหาวิทยาลัยปิด จึงค่อยๆ สนใจโลกภายนอกขึ้นด้วยประการชนี้ พื้นที่แสดงออกได้ขยายตัวขึ้นผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ หรือแม้แต่กิจกรรมพุทธบลประเพณีที่เอื้อให้พวกเขาร่วมกันทำการเมืองต่อหน้าพระที่นั่ง ทำให้ค่านิยมเก่าๆ ถูกบันทอนกำลังลง แม้แต่ความชอบธรรมของรัฐบาลทหารก็ถูกขบวนการนิสิตนักศึกษาบ่อนazeด้วยเช่นกัน

ย้อนกลับมาหาความชอบธรรมทางการเมืองของนิสิตจุฬาฯ แน่นอนว่าไม่มีเครื่องเลือกพิเศษมาเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย แต่สถานะที่พวกเขาร่วมเป็นจริงๆ คือกลุ่มชนผู้ทรงภูมิปัญญา เป็นผู้จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และมีสายสัมพันธ์กับสถาบันพระปิยมหาราชเป็นอีกหนึ่งความชอบธรรมที่พวกเขาร่วมกันใช้เพื่อว่าผลกระทบรัฐบาลทหาร ซึ่งบุคคลที่ทำงานของนี้ไม่แน่ใจว่าเป็นการใช้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ไปกระทบกระเที่ยบผู้มีอำนาจหรือคิดอย่างนั้นจริงๆ กันแน่ จึงมี “ข้าแต่สมเด็จพระปิยมหาราชเจ้า ขอพระราชทานเสด็จกลับมาเลิกทางเป็นครั้งที่สอง” และนิสิตจุฬาฯ ก็ไปเดินขบวนถือธงชาติกับพระบรมฉายาลักษณ์ในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม

คณบดีกลุ่มน้อย(แต่เสียงดังและมีเครดิทหนักแน่นกวารัฐบาลทหาร)กลุ่มนี้ จึงร่วมมือกับเพื่อนฝูงต่างสถาบันในวัยเดียวกันเพื่อทำ

การโคนล้มระบบที่บุกรุกอยู่ และจะพยายามเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจให้เป็นไปอย่างที่พวกเขาระต้องการ ทั้งในระดับประเทศและในระดับมหาวิทยาลัย

ควนไฟจากอาคารที่ถูกเผาบนถนนราชดำเนินยังสังเกตเห็นได้จากอาคารบางหลังในจุฬาฯ ควนของความเปลี่ยนแปลงก็คงลอยมาถึงเช่นกัน

นิสิตจุฬาฯ หลังขัยชนะของขบวนการนิสิตนักศึกษา

เหตุการณ์ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นหมุดหมายสำคัญที่เปลี่ยนโฉมหน้าของสังคมไทยในรอบหลายศวรรษเนื่องด้วยเป็นการยุติบทบาทของทหารในการนำสังคมอย่างกะทันหัน นิสิตจุฬาฯ บางคนเสียชีวิตในเหตุการณ์ดังกล่าว ที่ระบุได้คนหนึ่ง คือ นายสมเด็จ วิรุพหผล นิสิตคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยถึงกับจัดงานศพให้¹ แต่ก็ทำให้ “๑๕ ตุลาฯ” สามารถหยุดยั้งมรดกอนุรักษ์นิยมที่สำคัญที่สุดคือระบบโซเชียล นิสิตใหม่บางคนได้ร่วมมือกับอาจารย์รุ่นใหม่ในการปลดเนคไทออกจากเสื้อและเดินขึ้นบันไดต้องห้าม ซึ่งเป็นการขบถต่อค่านิยมเก่าอย่างรุนแรง เพราะแสดงนัยยะของการไม่เชือฟัง ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ ที่แสดงนัยยะเช่นนั้น กล่าวได้ว่าไม่เพียง ๑๕ ตุลาฯ จะสร้างความเปลี่ยนแปลงทาง

¹ ปัจจุบันยังมีป้ายรำลึกถึงนายสมเด็จอยู่ในห้องสมุดนิสิตคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ

การเมืองครั้งยิ่งใหญ่ของคนทั่วประเทศ แต่ยังเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและโลกทัศน์ของนิสิตทุกคนในมหาวิทยาลัยขณะนั้น² คำว่า ‘ห้าม’ ห้ามที่เคยเชิดชูกันมาแต่เดิมก็ไม่ปรากฏว่าได้เป็นที่นิยมอีกต่อไป’

นิสิตจุฬาฯ ตื่นตัวและตื่นเต้นไปกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตั้งแต่ร่วมมือกับรัฐบาลในการช่วยงานสมัชชา แห่งชาติในการเลือกผู้ทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ชุดใหม่ โดยช่วยกรอกคะแนนประมวลผลลงในคอมพิวเตอร์ของราชบุรุณมัยสมาคม นิสิตช่วยงานนอนค้างคืนในสนามม้า รุ่งเช้า รัฐบาลเลี้ยงอาหารเช้าและแยกย้ายกันกลับที่พักและทำหน้าที่ตามปกติของตน นิสิตจุฬาฯ กลับเข้าสู่ห้องเรียนและทำกิจกรรมของตนตามวิถีอย่างที่เคย แต่กิจกรรมในปีพ.ศ.นั้นก็มีความแตกต่างไปจากยุคก่อนหน้าเป็นอย่างมาก³

ความเคลื่อนไหวทั้งหมดในระยะนี้แม้จะแบลกแตกต่างไปจากบรรยายกาศที่มีมาแต่เดิม หากแต่ยังอยู่ในกรอบของอัตลักษณ์มหาวิทยาลัย นิสิตจุฬาฯ ในยุคนี้ยังคงเป็นคนหนุ่มสาวที่ได้รับสืบทอดอุดมการณ์ซ้ายใหม่และซ้ายเก่าจากยุคก่อนหน้า หากแต่

² สุรชาติ บำรุงสุข, “ไม่อ่านกีฟังได้ อ่านด้วยยิ่งฟังดี ชวนอ่านบ้านเมืองของเราร่องแสง: แสงมุหะลัมและวัฒนธรรมของรัฐประหาร ๖ ตุลาคม เขียนโดยเบนเดิก แอนเดอร์สัน,” เข้าถึงเมื่อ ๑ พ.ค. ๒๕๕๗, https://youtu.be/t_D09RD1ZkM.

³ รองทอง จันทรากุ, “สิบสี่ปีล่วงมาแล้ว,” ใน ๗๐ ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : รำลึกอวีต, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๙๗.

สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างไปจากเดิมก็คือการรับอุดมการณ์ฝ่ายซ้าย โดยตรงจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กระแสความคิด ดังกล่าวได้เติบโตขึ้นและมีอิทธิพลเหนือขบวนการปัญญาชนไทย โดยเริ่มต้นมาจากการจัดนิทรรศการ “จีนแดง” ขององค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ออมร.) เมื่อพ.ศ.๒๕๑๗ บริบทของสังคมไทยก่อนหน้านั้นไม่เคยรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวภายในประเทศจีนในสมัยคอมมิวนิสต์มาก่อนเลย ในมหาวิทยาลัยก็ไม่มีการสอนเรื่องมาร์กซิสต์ ขณะที่ประชากรไทย เชือสายจีนมีอยู่อย่างมากมาย นิทรรศการจึงทำให้เกิดความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับประเทศจีนอย่างล้นหลาม สูจิบัตรถูกพิมพ์จำนวนหนึ่งฉบับหนึ่งแล้ว⁴ อาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยนั้นเปิดกว้างต่อ “เรื่องจีน” มากรขึ้น ในช่วงเวลาดังกล่าวหนังสือที่นำเสนอความคิดฝ่ายซ้ายจึงทวีจำนวน รวมถึงมีการจัดตั้งพรรคราษฎรเมืองสังคมนิยมที่ถูกต้องตามกฎหมายจำนวน ๓ พรรคด้วยกัน หนังสือต้องห้ามจำนวนมากถูกนำมายاخ่ายอย่างเปิดเผย อาทิ สารนิพนธ์ ประธานเหมาซึ่งนิสิตนักศึกษานิยมซื้อกันมาก สภาพทางสังคมที่ “เอนซ้าย” มากรขึ้นโดยการนำของขบวนการนิสิตนักศึกษา ทำให้

พวกราชเอกลายเป็นผู้มีบทบาทนำในการใช้ทฤษฎีสังคมนิยมเพื่อวิพากษ์สังคมรวมถึงให้ความชอบธรรมในการทำกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ชนบท บางครั้งสมอสรนิสิตถึงกับตีพิมพ์หนังสือฝ่ายซ้ายด้วยตนเอง เช่น “แลไปข้างหน้า” ของนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ซึ่งก็ยังเกี่ยวกับจีนมากยิ่งขึ้นไปอีก และ “นาวาฯ ด้วยลักษณะสังคมนิยม” ที่รวมบทความของนักวิชาการคนสำคัญฯ ชุดความคิดสังคมนิยมทำให้พวกราชเอกประกาศตนเป็นปฏิปักษ์กับวัฒนธรรมเก่าด้วยคำว่า “ศิลปเพื่อชีวิต ศิลปเพื่อประชาชน” จนเกิดกระแสร้าวๆ ว่าจะนำรัฐบาลคืบไปรัฐมาเพาห์แมะยะงไม่ได้ทำเช่นนั้นก็ตาม

คำวัญดังกล่าวอาจตีความได้ว่าคือจิตวิญญาณของต่อค่านิยมเก่าๆ ประเพณีอย่างแรงๆ ที่ถูกยกเลิกคือกิจกรรมรื่นเริง จำนวนมาก งานลีลาศ งานแสดงละครบ เทศกาล ภารกิจการดูดาวจุฬาฯ การเลี้ยงโต้รุ่งปีใหม่ฯ ฯลฯ สำหรับการประมวลงานพมาศนั้นถูกยกเลิก แต่ยังคงงานลอยกระทงเอาไว้ เพียงประมวลริ้วขบวนกับประมวลกระทงเท่านั้น⁵

ผลงานของปัญญาชนฝ่ายซ้ายถูกนำมาตีพิมพ์อย่างกว้างขวาง ในจำนวนนี้รวมถึงผลงานของจิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งทำให้ชื่อของเขามีปรากฏในจุฬาฯ อีกด้วย หลังจากที่ชื่อของเขาเลื่อนหายไป

⁴ สุรชาติ บำรุงสุข, “ไม่อ่านก็ฟังได้ อ่านด้วยยิ่งฟังดี ชวนอ่านบ้านเมืองของเราลงแดง: แง่มุมทางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐประหาร ๖ ตุลาคม เชียนโดยเบนเด็ก แอนเดอร์สัน” เข้าถึงเมื่อ ๔ ก.ค. ๒๕๑๗, https://youtu.be/t_D09RD1ZKM.

⁵ สุรศักดิ์ ศิริเพบูลย์สินธ์, “ลอยกระทงจุฬาฯ,” ใน ๗๐ ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : รำลึกอดีต, หน้า ๒๑๔.

หลายปี ซึ่งปรากฏว่าสมอสมรนิสิตจุฬาฯ ถึงกับตีพิมพ์ “บทวิพากษ์ว่าด้วยศิลปวัฒนธรรม” ของเขาระบุในพ.ศ.๒๕๑๗ และชลธิรา กลัดอยู่ ในฐานะบรรณาธิการของยักษ์ราชศาสตรพิจารณ์ได้อุทิศพื้นที่เกือบ ทั้งหน้าของเล่มให้กับจิตรในฐานะ “ศิลปินของประชาชน” ในปีเดียวกันนั้นเอง รวมทั้งมีการแสดงละครเรื่อง “จิตร ภูมิศักดิ์” ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีต่อมา^๖ จิตรในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ ของคนที่สามารถลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นพวกแรกๆ จึงได้หวาน คืนกลับมาสู่จุฬาฯ อวย่างเป็นทางการ หากแต่การเออนซ้ายของนิสิตก็ เป็นสิ่งที่น่าจะสร้างความหวาดหัวว่าให้แก่ผู้หลักผู้ใหญ่ใน มหาวิทยาลัยบ้างไม่นักก็น้อย ด้วยจุฬาฯ มีความเป็นมาควบคู่มา กับพระมหาภัตtriy โดยตลอดและในช่วงเวลาหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม

นอกจากนี้ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า Julian Stiglitz พ.ศ.๒๕๑๗ บรรดา ผู้นำนิสิตมีแนวโน้มที่จะเชื่อถือแนวคิดสังคมนิยม ดังนั้นความตื่นตัว ใน การศึกษาและให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวนแนวคิดทางการเมืองก็มี มากขึ้นจนต้องจัดเป็นกิจกรรมขนาดใหญ่ มีทั้งแนวคิดฝ่ายซ้ายและ แนวคิดที่จัดว่าเป็น “กลางๆ” เช่น ในพ.ศ.๒๕๑๗ คณะกรรมการ

^๖ ริกานต์ ศรีนารา, “การกีดกันความเป็นคอมมิวนิสต์ออกจากจิตร ภูมิศักดิ์ หลังพคท.,” ใน วารสารประวัติศาสตร์ (๒๕๕๓ – ๒๕๕๕)

: ๘๙ - ๙๕.

นิสิต คณะรัฐศาสตร์จัดนิทรรศการ “พรรคการเมือง” และอีกงาน หนึ่ง นิสิตคณะรัฐศาสตร์ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ร่วมจัด นิทรรศการ “นาวาฯ ด้วยลัทธิสังคมนิยม” ซึ่งมีการให้ความรู้ เกี่ยวกับทฤษฎีมาร์กซิสต์สูจิบัตรของงานนิทรรศการในคราวนั้น หนาถึงกว่า ๔๓๐ หน้า เนื่องจากมีบทความของนักวิชาการคน สำคัญ เช่น ชัยอนันต์ สมุทรวนิช และ ติกวิทยรัตน์ ทรงยศ แวง วงศ์ ฉัตรพิพัฒ์ นาถสุภา เป็นต้น และรายได้จากการจำหน่ายสูจิ บัตรร่วมสมทบทุนค่ายอาสาสมัคร รัฐศาสตร์ จุฬาฯ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ในบทกล่าวนำของนิทรรศการแสดงทัศนะสังคมพัฒนาการห้า ขั้นตอนรวมถึงเรียกร้องให้เกิดการต่อสู้เพื่อเรียกร้องความยุติธรรม อย่างเปิดเผย^๗ ในปีเดียวกันนี้ยังมีนิทรรศการอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับ การเมืองอีก ได้แก่ นิทรรศการ “เพศ Sex Edu” เพื่อให้ผู้ชมมี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศอย่างถูกต้องอันจะทำให้ชีวิตมี ความราบรื่น เพราะเพศเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต^๘ ในปีถัด มา มีการจัดนิทรรศการใหญ่อีกหนึ่งครั้ง คือ นิทรรศการ “มองโลก” ของชมรมวิเทศสัมพันธ์ซึ่งมุ่งหวังว่าผู้ชมทุกฝ่ายเกิดขันติธรรมต่อ

⁷ คณะกรรมการจัดนิทรรศการ, นาวาฯ ด้วยลัทธิสังคมนิยม, (กรุงเทพฯ, คณะกรรมการจัดนิทรรศการวิชาการสังคมนิยม คณะรัฐศาสตร์ และคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ, ๒๕๑๗), บทก้าวนำ.

⁸ ชุมนุมนิสิตหญิงและฝ่ายวิชาการ สมอสมรนิสิต, นิทรรศการเพศ Sex Edu, (กรุงเทพฯ : สมอสมรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗), หน้า หลักการและเหตุผล.

อุดมการณ์ขั้วตรงข้ามและมุ่งทำงานเพื่อชาติ รายละเอียดของงานให้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการปกครองและระบบเศรษฐกิจ การค้าในระดับนานาชาติและมีการร่วมมือกับนักวิชาการในการกำหนดเนื้อหาไม่ต่างจาก “น่าว่าว่าด้วยลักษณะนิยม” รวมถึงจัดให้มีการอภิปรายและจำหน่ายหนังสือวิชาการ บทกวินิพนธ์ ตลอดจนความรู้ในชีวิตประจำวัน เช่น ความหมายของชีวิต (๒๕๑๙) อเมริกันอันตราย (๒๕๑๗) ความรู้เรื่องยาสำหรับประชาชน (๒๕๑๗) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมี “รายงานวิจัย” จำนวนมากที่สืบเนื่องมาจากกิจกรรมค่ายอาสาสมัคร เช่น รายงานการวิจัยเรื่องการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา รุ่นที่ ๒ ระหว่าง ๓๐ ต.ค. ๒๕๑๖ - ๓ ก.พ. ๒๕๑๗ (๒๕๑๗) การศึกษาทัศนคติของชาวเขาที่มีต่อคนไทยและประเทศไทย (๒๕๑๗) เป็นต้น ทั้งนี้รวมถึงโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยซึ่งร่วมมือกับรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ด้วยงานในลักษณะตั้งกล่าวมาที่มีความเป็นวิชาการสูงเป็นเอกลักษณ์ของกิจกรรมนิสิตในยุคนี้ ส่วนหนึ่ง เพราะอาจกล่าวได้ว่านักกิจกรรมทุกคนได้รับเอาทฤษฎีทางการเมืองมาเป็นส่วนประกอบในการทำงาน โดยเฉพาะความคิดฝ่ายซ้าย ก็ด้วยสื่อสิ่งพิมพ์ฝ่ายซ้ายสามารถเข้าถึงได้ง่ายอยู่แล้ว สภาพความเหลื่อมล้ำของเมืองก็ยังมีตัวอย่างให้เห็นได้โดยทั่วไป ดังนั้น นิสิตครุศาสตร์กลุ่มนี้ที่ไปสอน

หนังสือในชุมชนคนยากจนจึงมีทัศนะเห็นอกเห็นใจคนตัวเล็กตัวน้อยมาก ไม่ว่าพวกเขاجะได้รับแนวคิดฝ่ายซ้ายหรือไม่ก็ตาม แต่การพับเห็นชีวิตกรรมการด้วยสายตาตัวเองทำให้เกิดความรู้สึกสงสารขึ้นมาได้ง่ายๆ จะอาจเกิดความรู้สึกโกรธแค้นนายทุนตามไปด้วย เพราะ “ยิ่งกรณีมีการสไตร์คหรือการนัดหยุดงานด้วยแล้ว สภาพชีวิตของกรรมกรยิ่งลำบากมาก บางที่ลูกๆ..ก็ต้องหยุดเรียน... เห่าที่แล้วๆมา มีแต่ฝ่ายกรรมกรที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ตรงกันข้าม กับฝ่ายนายทุนหรือฝ่ายนายจ้างที่มักจะละเมิดกฎหมาย”⁹

กรรมกร หวานา คนตัวเล็กตัวน้อย ฯลฯ เป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่ขบวนการนิสิตนักศึกษามีความสนใจ ทำให้พวกเข้าหาบุคลชนในชนบทมากขึ้น แต่กับบุคลชนรอบมหาวิทยาลัย คือ บุคลชนสามย่าน - สวนหลวงนั้นกลับไม่เป็นที่ชัดเจนว่าพวกเขามีทัศนคติต่อบุคลชนเหล่านี้อย่างไร แม้ว่าจะผลิตงานเขียนเกี่ยวกับบุคลชนอื่นๆในสังคมชนบทอย่างมากมาย แต่พวกเขางraphicไม่เคยมีทัศนคติๆต่อบุคลชนสามย่าน - สวนหลวงบ้างเลย นอกจากนี้ อีกมิติหนึ่งของเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคมได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับชาวบ้านที่นำไปในการต่อสู้กับการกดขี่ต่างๆ บรรดาผู้เข้าร่วมได้รวมตัวกันประท้วงจุฬาฯ ตั้งแต่ปีแรกของชัยชนะของขบวนการนักศึกษา

⁹ “นิสิตจุฬาฯ ออกสอนหนังสือพบรัฐธรรมนูญแร้นแคน,” ใน ประชาธิปไตย (๓ ธันวาคม ๒๕๑๘) : ไม่มีเลขหน้า.

แม้ว่าก่อนหน้านั้นจะประสบความพ่ายแพ้มาโดยตลอด ผลก็คือ ขนาดของชุมชนจีนสามย่านเล็กลงเรื่อยๆ ผลกระทบกับการขยายตัวของ สถานศึกษา หลักฐานหนึ่งของการหดตัวของชุมชนจีนสามย่าน ตั้งกล่าวก็คือ เทวรูปเจ้าพ่อเสือในศาลเจ้าพ่อเสือ ซอยจุฬาลงกรณ์ ๔๐ ชาวบ้านยังจดจำได้ว่าถูกอัญเชิญมาจากศาลเจ้าเก่าที่ศาลาพระเกี้ยวในพ.ศ.๒๕๐๗ ขณะที่เทวรูปเทพอีกองค์ถูกอัญเชิญย้ายมาที่ ศาลเดิมกัน ด้วยชุมชนจีนถูกเวนคืนที่ คราวก่อตั้งคณะนิติศาสตร์ ในฝั่งตะวันตกของถนนพญาไท (ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๕ เป็นอย่างน้อย)¹⁰

ในปีการศึกษา ๒๕๑๖ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ขึ้นค่า เช่าที่ดินในชุมชนทั้งหมด ผู้เช่าได้ร้องต่อรัฐบาล นายสุกิจ นิมมาヘ มินท์ รองนายกรัฐมนตรีจึงเป็นผู้แทนรัฐบาลร่วมกับผู้แทนผู้ค้าใน ตลาดสามย่านในขณะนั้นเพื่อประนีประนอมความกับฝ่าย มหาวิทยาลัย นายถาวร สุขพอดี ประธานสภานิสิตและนาย ประสาร ไตรรัตน์วรกุล นายกสมโภรณ์นิสิตได้เป็นหนึ่งในคณะผู้แทน ของมหาวิทยาลัยในการเจรจา ผลของการเจรจาจบลงด้วยความ พ่ายแพ้ของฝ่ายแรก ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถปรับเพิ่มค่าเช่าที่ได้ เป็นผลสำเร็จ

¹⁰ ข้อมูลนี้ได้จากการพูดคุยกับผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อเสือ (玄天上帝) ของ จุฬาลงกรณ์
๔๐

อย่างไรก็ตาม ในปีถัดมาอันนี้ก็ไม่ปรากฏว่าท่าทีของ ขบวนการนิสิตเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างไร หากแต่กลุ่มผู้ค้าได้ส่ง จดหมายไปยังนายปวิชัย วงศารณ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ในขณะนั้น โดยมุ่งชี้ให้เห็นว่าค่าเช่าที่ของจุฬาฯ แพง กว่าอาคารที่ประทูน้ำหลายเท่า แต่ก็ไม่ปรากฏว่าทางอธิการบดีหรือ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะมีความเคลื่อนไหวเป็น ประการใด จดหมายยังคงปราบค่าผู้เช่าจุฬาฯ และผู้กำกับสำนักงาน จัดหาผลประโยชน์อย่างรุนแรง ประเด็นที่ถูกใจมีมากคือการเรียก เก็บค่าเชื้อเชิญ เก่าเชี้ย ประกอบกับการให้ข้อมูลเท็จต่อผู้เช่า อนึ่ง ความจริงจะเป็นอย่างไรนั้นอาจต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนด้วยผู้ เช่าอาจมีคติเป็นพื้นฐานในการเรียกร้องต่างๆ หากแต่ข้อเรียกร้อง เหล่านี้ก็น่าจะถ่ายทอดไปยังนิสิตในไม้ชา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิทธิพลของนักกิจกรรมฝ่ายซ้ายในจุฬาฯ ที่นำโดยพรศรจุฬาฯ ประชาชนกำลังเพิ่มขึ้นอยู่ในขณะนั้น และจะทวีพลังยิ่งขึ้นไปอีกใน ปีการศึกษาต่อไป

๑๔ ตุลาฯ อภิมิตรนึง คือ การสร้างความกระตือรือร้น ทางการเมืองในมหาวิทยาลัยอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน กิจกรรม ของสมโภรณ์นิสิตขยายตัวขึ้นอย่างคึกคักและมีความซึ้งซึ้งเป็น ทางการชั้น สภานิสิตก็ทำหน้าที่พิจารณางบประมาณต่างๆอย่าง เข้มงวด และเมื่อเกิดการอภิปรายได้ก็เกิดขึ้นก็จะต้องมีประชันกัน

อย่างไม่ลดღาราชอก การประชุมสภากborgคั่งดำเนินไปอย่างเผ็ดร้อนและยาวนานข้ามคืน¹¹ สภานิสิตกล้ายเป็นผู้ให้อำนาจแก่นิสิตหัวขบด ในพ.ศ.๒๕๑๗ สภานิสิตเข้าแทรกแซงการประท้วงขึ้นไปเล่คลับดีเกสชศาสตร์ด้วยการรับรองความชอบธรรมในการประท้วงของบรรดา尼สิตผู้ชุมนุม ผลลัพธ์ก็คือสภานิสิตมหาวิทยาลัยมีมติให้ รศ. ดร.วิเชียร จีรวงศ์ คณบดีพันจกจากการปฏิบัติหน้าที่และไปช่วยราชการที่สำนักอธิการบดี¹² ยังผลให้เกิดความตื่นตะลึงเป็นอย่างมากที่ผู้น้อยสามารถล่วงละเมิดสถานะอันทรงเกียรติของอาจารย์ผู้ใหญ่ จากที่เดิมผู้ริเริ่มโครงการศึกษาปรารถนาเพียงจำกอดำนาจในการควบคุมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยเท่านั้น ในที่สุดของคณาจารย์ยุคนี้ สภานิสิตจึงเป็นองค์กรกิจกรรมที่แม้จะไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ด้วยตัวเองแต่ก็ก้าวร้าวและมีอิทธิพลน่าหวาดหัวนยิ่งพร้อมกันนั้นสาธารณะก็เผชิญกับการเลือกตั้งที่มีการเมืองของนิสิตจุฬาฯ พากันลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่ละพรรคล้วนแต่มีอุดมคติทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไปและพยายามเผยแพร่อุดมการณ์ของตนผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ของพรรค¹³ มีการจามจุรีซึ่งเป็นที่รู้กัน

¹¹ “สัมภาษณ์ ถาวร สุขพอดี ประธานสภานิสิตคนแรก ปีการศึกษา ๒๕๑๖,” ๒๐ พ.ย. ๒๕๕๗.

¹² “รายงานการประชุมสภากborgคั่งกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๒๒๗, (สื่อตีพิมพ์ไม่เผยแพร่)

¹³ “สัมภาษณ์ ตระกูล มีชัย ประธานสภานิสิต ปีการศึกษา ๒๕๑๗,” ๖ ต.ค. ๒๕๕๗.

ว่าเป็นฝ่ายอนุรักษ์นิยม พรรครักพันพัง พรรคอิสราริปไตยที่พยายามแสดงอุดมการณ์สายกลาง พรรครุ่งประชาชนของนิสิตหัวก้าวหน้า เป็นต้น พรรครของนิสิตเหล่านี้เกаетติดอยู่กับการลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งสองสาม (ทั้งสโมสรนิสิตและสภานิสิต) พรรครึ่งมีบทบาทเป็นพื้นที่ทางสังคมเพียงหนึ่งเดียวที่เชื่อมต่อระหว่างสโมสรและสภานิสิตเข้าด้วยกัน ในขณะที่โครงสร้างองค์กรถูกคาดหวังมาให้เป็นปฏิบัติท่องกันตามกฎหมาย

ถึงแม่ขบวนการนิสิตนักศึกษาจะได้รับชัยชนะ สามารถขึ้นไล่ผู้นำรัฐบาลทหารอกนกประเทศ และ สามารถจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนได้เป็นผลสำเร็จ หากแต่ความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตจุฬาฯ กับรัฐบาลใหม่ก็ใช่ว่าจะสามารถจันท์มากันนัก ยังมีการประท้วงประปรายโดยอิงตามผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักเสมอ เช่น ในพ.ศ. ๒๕๑๗ รัฐบาลเปิดให้บริษัทเอกชนต่างชาติลงทุนเหมืองแร่กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์จุฬาฯ ประมาณ ๓๐ คน ร่วมเคลื่อนไหวกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาและประชาชนด้วยการวางแผนหรือ ประท้วง¹⁴ รวมถึงการเคลื่อนไหวในเชิงนโยบายเรียกร้องให้รัฐบาลหันการขึ้นราคาก้าวและน้ำตาล¹⁵ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการ

¹⁴ “ศูนย์นิสิตหนุนค้านเหมืองโก คิกุทึรีเม่หัวน,” ใน *ประชาธิปไตย* (๓ ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๑.

¹⁵ “ศูนย์นิสิตยืนหนังสือแนะให้รัฐบาลหันการขึ้นราคาก้าว – น้ำตาล,” ใน *ประชาธิปไตย* (๓ ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๓.

อิทธิพลของลัทธิมาร์กซิสต์ที่เป็นนิยมของคนหนุ่มสาวมากขึ้นเรื่อยๆ และอาจสอดคล้องแนวทางของพระคocomมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่หวืออิทธิพลมากขึ้นเข่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดี สังคมกิจกรรมนิสิตจุฬาฯ ในยุคหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๖ เป็นต้นมาที่ขบวนการนิสิตนักศึกษาโดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นมีท่าทีที่ไม่เป็นมิตรต่อสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องนโยบายการต่างประเทศ และความมั่นคงที่ประเทศไทยผูกติดกับสหรัฐฯมากจนเกินไป นิสิตจุฬาฯบางส่วนเห็นว่าฐานทัพอเมริกันเป็นการซักศึกษาบ้านและแสดงความไว้สมรถภาพของกองทัพไทย¹⁶ ก็ใช่ว่าจะมีความกระตือรือร้นหรือเห็นพ้องกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเสมอไป บางครั้งถึงกับพยายามเว้นระยะห่างตนเองจากศูนย์ฯ โดยในปีการศึกษา ๒๕๑๗ สโมสรนิสิตเลือกที่จะไม่ดำเนินตามมติของศูนย์ในการร่วมเดินขบวนประท้วงในวันชาติของสหรัฐอเมริกา เกือว่างบุญสิน อุปนายกฝ่ายกิจการภายในในขณะนั้นให้ความเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจครั้งนี้ว่าแม้จะแสดงให้เห็นถึงความหวาดกลัวต่อการเปลี่ยนแปลง แต่ในอีกแง่หนึ่งก็สมควรแล้วเพราการยุ่งเกี่ยวทางการเมืองของนิสิตเป็นการทำหน้าที่เกินตัว ทั้งยังเสียงต่อ

¹⁶ “ฐานทัพอเมริกัน สัญลักษณ์แห่งการสูญเสียของไทย,” ใน นิสิตนักศึกษา, (กรกฎาคม ๒๕๑๗) : ๑๕.

การตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของบุคคลที่สาม¹⁷ ผลก็คือ มีข้อครหาว่า “จุฬาฯ เป็นศักดินา” จนนายกสมอสรนิสิตต้องออกมาตอบโต้¹⁸ ขณะที่การดำเนินงานระหว่างสโมสรนิสิตกับฝ่ายบริหารในระยะเวลาช่วงนี้ก็เกิดปัญหาขึ้น เพราะเต็มไปด้วยความไม่เข้าใจการทำงานและการจับผิดกันของสองส่วนนิสิต กระทั่งห้องต่อต้านสถาบันนิสิตต้องออกมาก้าวเข้าตักเตือนให้สมาชิกสภานิสิตที่จะเลือกตั้งเข้ามาใหม่รู้จักหน้าที่ของตน¹⁹ โวอาทของอธิการบดีในการเปิดประชุมสภานิสิตครั้งแรกของปีการศึกษา ก็อุ่นใจในแนวทางเดียวกัน

“สมาชิกสภานิสิตไม่ควรเป็นเพียงฝ่ายค้าน ควรร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ นิสิตควรเป็นตัวอย่างในการสร้างประชาธิปไตยและพร้อมที่จะรับฟังผู้อื่น”²⁰

¹⁷ เกื้อ วงศุณิสิน, “สืบในยุคของการเปลี่ยนแปลง,” ใน ๗๐ ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : รำลึกอดีต, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๕๑.

¹⁸ “นายกสมอ.แก้ข้อกล่าวหา ‘จุฬาฯ เป็นศักดินา’,” ใน นิสิตนักศึกษา : ๑.

¹⁹ “เตือนสมาชิกสภานิสิตจุฬาฯ ให้รู้จักหน้าที่,” ใน นิสิตนักศึกษา : ๓.

²⁰ “อธิการบดีจุฬาฯ เปิดประชุมสภานิสิตว่าคราวร่วมมือกัน ในการสร้างสรรค์,” ใน นิสิตนักศึกษา : ๒.

แต่ท่าทีในการยับยั้งกิจกรรมของสภานิสิตก็ยังมีอำนาจอย่างเหลือล้นอยู่ดี สภานิสิตถึงกับมีมติยับยั้งการจัดงานปีใหม่โดยใช้วาทกรรม “ก้าวหน้า” พวกรเขากล่าวว่าการจัดงานลีลาศปีใหม่นั้นแสดงค่านิยมที่ผิด พุ่มเพี้ออย และอาจนำความเสื่อมเสียมาสู่มหาวิทยาลัย อีกทั้งตามยังมีกลุ่มนิสิตอักษรศาสตร์ ข่มรั้งสังคมศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์คัดค้านร่วมด้วย ในขณะที่นายกสมโภต แก้ต่างว่าเงินที่ได้จากการระดมทุนนั้นจะนำไปใช้จ่ายในการกุศลแต่ก็ไม่สามารถโน้มน้าวบรรดาสมาชิกสภานิสิตให้เห็นพ้องได้²¹ ขอบเขตแห่งความก้าวหน้าของสภานิสิตนั้นมีผลกระทบอย่างมากโดยเฉพาะกับองค์กรบริหาร แม้แต่กิจกรรมที่ได้ชื่อว่าก้าวหน้าแล้ว ก็ตาม ในเดือนธันวาคม ระหว่างวันที่ ๑๖ – ๒๒ สมโภตนิสิตจุฬาฯ จัดงานมหกรรมประชาชนเพื่อเผยแพร่ความรู้ที่จำเป็นของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย²² กระนั้นสภานิสิตก็ยังเปิดให้มีการซักฟอกการทุจริตไปโดยไม่มีข้อยกเว้นแต่อย่างใด โดยเปิดให้มีการประชุมสมัยวิสามัญตามข้อสังเกตของบุคลิกนิสิตนิรนามที่ใช้ชื่อว่า “กลุ่มนิสิตจุฬาฯ”²³ สภานิสิตจึงเป็นปัญหาที่สร้างความตึง

²¹ “สภากุชาดฯ ยับยั้งงานปีใหม่ที่ไม่ใช่พุ่มเพี้อ ไม่เหมาะสม,” ใน นิสิตนักศึกษา, (กรกฎาคม ๒๕๓๗) : ๒.

²² “จุฬาฯจัดมหกรรมเพื่อประชาชน,” ใน นิสิตนักศึกษา, (พฤศจิกายน ๒๕๓๗) : ๒.

²³ “สภากุชาดฯ ด่วนลงสัญ “มหกรรมประชาชน,” ใน นิสิตนักศึกษา, (ธันวาคม ๒๕๓๗) : ๓.

เครียดให้กับการดำเนินงานของฝ่ายบริหารเป็นอย่างมาก แต่อันที่จริงปัญหาที่สร้างความตึงเครียดมากกว่านั้นไม่น่าจะใช่สภานิสิตหรือเพียงกลุ่มอิสระกลุ่มนึงก็กลุ่มใด แต่เป็นบรรยากาศทางการเมืองทางสังคมที่ไม่คุ้นเคยมากกว่า

ความตื่นตัวทางการเมืองของคนหนุ่มสาวตามเข้ามาถึงในชั้นเรียนโดยเฉพาะในคณะทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นิสิตมีความกล้าหาญมากขึ้นที่จะถามคำถามยากๆในชั้นเรียนให้อาจารย์ตอบ ในช่วงเวลาหนึ่งมีการประท้วงเกี่ยวกับการเรียนการสอนระบบการวัดและประเมินผลในคณะนิติศาสตร์ จนกระทั่งอาจารย์พากันลาออกจากครั้งใหญ่ในพ.ศ.๒๕๓๗ ปัญหาทุเลาลงเมื่อการจลาจลที่แยกพลับพลาไชย ทำให้แต่ละฝ่ายจึงสำนึกรู้ว่าผลประโยชน์ของตนนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อย ปัญหาจึงแก้ไขได้ในที่สุด²⁴

ในภาพรวมนั้น ถึงแม้จะมีความรุนแรงไปบ้าง แต่คนหนุ่มสาวก็เลือกที่จะเป็นสมาชิกที่ดีตามกลไกทางการ ปกครองตนเองของสมโภตนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีความกระตือรือร้นอย่างเต็มที่ในกิจกรรมเพื่อสังคม หากแต่การศึกษาลัทธิสังคมนิยมของคนหนุ่มสาวที่เคยเป็นแรงบันดาลใจนักลัทธิการเป็นภัยต่อขบวนการของพวกรเขามอง ที่สำคัญก็คือทำให้ “ความเป็นจุฬาฯ”

²⁴ รองทอง จันทรงศุ, “สิบปีล่วงมาแล้ว,” ใน ๗๐ ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: รำลึกอดีต, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๙๒.

ค่อยๆ หายไปจากสายตาคนภายนอก เพราะนอกจากพากษาจะมีความเลื่อมใสในสถาบันศักดิ์สิทธิ์ที่น้อยลงแล้ว ยังมีท่าทีที่ก้าวร้าว พอกควรในสายตาของผู้หลักผู้ใหญ่ ทั้งนี้แม้จะไม่มีหลักฐานชัดเจน หากแต่ “เกียรติภูมิจุฬาฯ คือ เกียรติแห่งการรับใช้ประชาชน” ก็ น่าจะมีรดกหงส์เหลือมาจากการเหล่านักศึกษาที่อ้างชัยในจุฬาฯ ออย่าง ท้ายๆ ที่ยังคงความถึงปัจจุบัน

ระยะสุดท้าย : นิสิตจุฬาฯ ก่อนเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๙

ช่วงก่อนจะถึงเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๙ เป็นต้นมา การดำเนินงานของ ปีการศึกษานี้เป็นช่วงเวลาที่กิจกรรมนิสิตนักศึกษาตกลงอยู่ในความ ท้าทายยิ่งกว่าที่เคยเป็น เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือการจัดตั้งขบวนการ ปฏิกริยาของฝ่ายขวาและความรุนแรงต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นเป็นເຕາມຕัว แนวโน้มที่ว่านี้เกิดขึ้นแม้แต่กับอาจารย์ของจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยเองก็ตาม เพราะการตื่นตัวในแนวคิดฝ่ายซ้ายของนิสิต จุฬาฯ ทำให้เกิดการประท้วงอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับชุมชนรอบจุฬาฯ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ารายได้จากการค่าเช่าในชุมชนสามย่าน - สวน หลวงนั้นมีความสำคัญเพียงใดและไม่ปรากฏชัดเจนนักว่าขบวนการ ของนิสิตได้ทำการประท้วงอะไรเพื่อพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวก็ตาม แต่ใน

ระยะนี้พวกเขาก็ประท้วงกับมหาวิทยาลัยโดยตรงในประเด็นที่ว่า ด้วยพื้นที่ผลประโยชน์

การประท้วงเกี่ยวกับชุมชนสามย่านยังคงดำเนินต่อมา จนถึงปีการศึกษา ๒๕๑๙ หากในคราวนี้นิสิตจุฬาฯ ได้เข้าร่วม เคลื่อนไหวกับชาวบ้านอย่างชัดเจน หลักฐานเกี่ยวกับเหตุการณ์ ดังกล่าวทบทอดมาถึงปัจจุบันไม่มากนัก หากมีเพียงภาพถ่ายเก่า ไม่กี่รูปเท่านั้น พลิกเข้ามาจะทำการประท้วงกันที่ได้ที่หนึ่งในลักษณะ ทำเนียบรัฐบาล แต่แผ่นป้ายที่พวกเขารถือเต็มไปด้วยถ้อยคำบริภาษ อธิการบดีในขณะนั้นอย่างดุเดือด ถ้อยคำบางอย่างสอดคล้องกับข้อ กล่าวหาของจดหมายเก่าที่ว่ามีการเรียกเก็บค่าและเงี้ยะโดย มหาวิทยาลัย นอกจากนี้การที่อธิการบดีเคยรับผิดชอบในการ กำกับดูแลด้านผลประโยชน์จึงย้อมหลีกเลี่ยงข้อกล่าวหาในอดีตได้ ยาก แต่ก็ไม่ปรากฏว่าทางมหาวิทยาลัยได้ตอบสนองเป็นประการใด

หากการตั้งใจประท้วงในลักษณะเช่นนี้ย่อมไม่เป็นที่พอใจ ของผู้บริหารเป็นแน่ เพราะเป็นครั้งแรกๆ ที่นิสิตสามารถขัดขวาง ผลประโยชน์ของจุฬาฯ โดยตรง ทั้งที่ค่าเช่าก็เป็นที่มาหนึ่งของ งบประมาณมหาวิทยาลัยนั่นเอง อีกทั้งยังอาจมีความได้รับ “ขบถ” ต่อมหาวิทยาลัย แต่ในสายตาของนิสิตจุฬาฯ อาจจะพิจารณาว่า พันธะเรื่องค่าเช่าที่ดินผูกพันพวกเขากับชาวบ้านก็เป็นได้ จึง

เป็นไปได้ก่อให้ศัคน์ของนิสิตที่เปลี่ยนไป เพราะแนวคิดฝ่ายซ้ายได้ทำให้สัมพันธ์กับผู้บริหารยิ่งแต่กร้าวมากขึ้นทุกที

สำหรับสังคมภายนอกนั้น ก็ด้วยเห็นแล้วว่าขบวนการนิสิตนักศึกษาเข้าหาลัทธิสังคมนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นภัยต่อความเป็นไทยเสียเอง แม้ชุมชนสามย่านก็เป็นชุมชนคนจีน การประท้วงที่แยกพลับพลาไชยในปีก่อนหน้าเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจของมวลชนที่เป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อยอย่างที่ไม่เคยเกิดมาก่อน ภูมิทัศน์ทางการเมืองที่เปลี่ยนไปมากจนไม่อาจคาดเดาทำให้ขบวนการฝ่ายขวาเหล่านี้จึงพยายามแทรกแซงกิจกรรมนิสิตนักศึกษาในบางมหาวิทยาลัยเพื่อยุดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าว ดังกรณีที่เป็นที่เชื่อว่าอาจารย์ที่ฝึกไฝกลุ่มนวพล กอ.ร.มน. และขบวนการ “ชนาน” ได้อยู่เบื้องหลังการประท้วงขับไล่องค์การบริหารสไมสรนิสิตของมหาวิทยาลัยครินทริวโรด²⁵ อย่างไรก็ดี แม้จะไม่พบหลักฐานของการแทรกแซงในลักษณะดังกล่าวในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีเพียงแต่เป็นที่ทราบกันว่าอาจารย์บางคนในขณะนั้นได้มีส่วนร่วมกับขบวนการฝ่ายต้านนักศึกษาโดยร่วมมือกับนายทหารชั้น

²⁵ “นวพลแทรกประسانมิตร ต้านรwmนักศึกษา ๒ ภาค,” ใน ประชาธิปไตย, (มีนาคม ๒๕๑๙) : ๖.

ผู้ใหญ่บางคน²⁶ แนวโน้มดังกล่าวทำให้อาชญากรรมและความรุนแรงเกิดขึ้นแม้แต่ในพื้นที่ของจุฬาฯ เอง จนกระทั่งอาจารย์ฝ่ายกิจการนิสิตต้องขอสิทธิจากที่ประชุมคณบดีในการเรียกตรวจบัตรประจำตัวจากนิสิตเพื่อการรักษาความปลอดภัย²⁷

ความเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายของกิจกรรมนิสิตเกิดขึ้นอีกในปีการศึกษา ๒๕๑๙ ซึ่งเป็นปีที่พระครุฑาประชาชนซึ่งเป็นพระคู่ฝ่ายก้าวหน้าสามารถรวมเสียงข้างมากในสภานิสิตได้เป็นผลสำเร็จ แต่ขณะเดียวกันสไมสรนิสิตกลับมีความพยายามจะแยกตัวออกจากศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยซึ่งนำไปสู่ข้อพิพาทระหว่างกลุ่มนิสิตต่างๆ²⁸ การรวมรวมเสียงข้างมากของพระครุฑาประชาชนยังทำให้พระครมีบทบาทในการเคลื่อนไหวอย่างแข็งขันมากขึ้นและออกแคลงการณ์ร่วมกับกลุ่มอาจารย์เรื่องการจับกุมผู้นำชากวน²⁹ รวมถึงรณรงค์ด้วยการติดโปสเตอร์ที่ไม่ได้

²⁶ “แผนทำลายกิจกรรม น.ศ. 旺หลักคัดคนเข้ามหาวิทยาลัย,” ใน ประชาธิปไตย, (๖ มกราคม ๒๕๑๙) : ๑.

²⁷ “รายงานการประชุมที่ประชุมคณบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๑๐/๒๕๑๙,” (สื่อตีพิมพ์ไม่เผยแพร่)

²⁸ “รายงานการประชุมที่ประชุมคณบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๒๗/๒๕๑๙,” (สื่อตีพิมพ์ไม่เผยแพร่)

²⁹ “รายงานการประชุมที่ประชุมคณบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๒๗/๒๕๑๙,” (สื่อตีพิมพ์ไม่เผยแพร่)

รับการอนุญาตจากมหาวิทยาลัย³⁰ พรรคจุฬาฯ ประชาชนได้แสดงบทบาท “เพื่อสังคม” อุ่นใจกันจนประสบความสำเร็จในการสร้างภาพลักษณ์ของการรับใช้สังคมอย่างแท้จริง ผลการเลือกตั้งในปีการศึกษา ๒๕๑๙ จึงจบลงด้วยการที่พรรคจุฬาฯ ประชาชนได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น³¹ ด้วยเหตุนี้ จึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจที่จะพบร่วมกิจกรรมของแก่นนำสมอสูรนิสิตจากพรรคจุฬาฯ ประชาชนนั้น “ก้าวหน้า” และ “ซ้าย” ไปไกลมากถึงกับจัดนิทรรศการในหัวข้อ “ทำไมต้องมา...ลัย” ในวันที่ประกาศผลสอบเข้า³² ต่อมาในวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๙ อีกไม่นานก็เดือนต่อมา ก็จัดนิทรรศการและการแสดงรำลึกเหตุการณ์ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๖ ในระหว่างวันที่ ๒๓ - ๒๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๑๙ โดยวันสุดท้ายนั้นมีผู้ร่วมงานกว่า ๖ - ๗ พันคนและเป็นบุคคลภายนอกจำนวนมาก เพราะมีการอภิปรายเกี่ยวกับการต่อต้านพระถนนอมและการฟ้ารัծคอที่

นครปฐม³³ ทั้งยังก้าวไปถึงขั้นอนุมติให้เลื่อนวันสอบใบประจำภาคต้นเพื่อรำลึกเหตุการณ์วันที่ ๑๕ ตุลาคมเป็นเวลาสามวัน แม้จะไม่ได้รับอนุมัติก็ตาม³⁴

พ.ศ.๒๕๑๙ คือปีที่สังคมไทยอยู่ในภาวะหวาดระแวงเนื่องจากกล่าวภัยคอมมิวนิสต์จากอินโดจีนจะเข้ามาปลดปล่อยประเทศไทยตามทฤษฎีโดยมิโน ประกอบกับที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นโดยทั่วไป การ “ออกทั่วเรց” ของนักกิจกรรมพรรคจุฬาฯ ประชาชน จึงสร้างความ恐怖อัก恐慌อ่อนไหวแก่มหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก เพราะกิจกรรมนิสิตรูปแบบใหม่ที่ไม่เป็นที่คุ้นเคยมาก่อนก็เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ยากหากมองในมิติแบบอนุรักษ์นิยม ยิ่งมีข่าวเรื่องภัยคอมมิวนิสต์ขยายตัว ผู้บริหารบางคนของจุฬาฯ ก็รู้อยู่แล้วว่ากำลังจะเกิดความรุนแรงครั้งใหญ่³⁵ มหาวิทยาลัยยังได้ออกนโยบายการจัดกิจกรรม ๗ ข้อซึ่งเพิ่มอำนาจในการตรวจสอบกิจกรรมของมหาวิทยาลัย นโยบายบางข้อก็มีความสมเหตุสมผลในตัวเองแต่นโยบายบางข้อก็กระทบกับสาระสำคัญของเสรีภาพในการทำ

³⁰ “รายงานการประชุมที่ประชุมคณะกรรมการนักศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๓๓/๒๕๑๘,” (สือต่อพิมพ์ไม่เผยแพร่)

³¹ เกื้อ วงศุลิน, “สืบในยุคของการเปลี่ยนแปลง,” ใน ๗๐ ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : รำลึกยิ่ง, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๐), หน้า ๑๕๓.

³² “รายงานการประชุมที่ประชุมคณะกรรมการนักศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๑๙/๒๕๑๙,” (สือต่อพิมพ์ไม่เผยแพร่)

³³ “รายงานการประชุมที่ประชุมคณะกรรมการนักศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๓๗/๒๕๑๙,” (สือต่อพิมพ์ไม่เผยแพร่)

³⁴ “รายงานการประชุมที่ประชุมคณะกรรมการนักศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๓๔/๒๕๑๙,” (สือต่อพิมพ์ไม่เผยแพร่)

³⁵ “สัมภาษณ์ ประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ, อธิตรองอธิการบดี ฝ่ายกิจการนิสิต,” ๒๑ ต.ค. ๒๕๑๗.

กิจกรรมเข่นกัน อาทิ การทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรภายนอก จะต้องผ่านการพิจารณาอย่างเข้มงวด การผูกขาดการขายหนังสือ โดยศูนย์หนังสือของมหาวิทยาลัย³⁶ แต่ก็ทำให้เกิดกระแสคัดค้าน ขึ้นทั่วทั้งมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะในคณะครุศาสตร์ นิติศาสตร์ อักษรศาสตร์ พลนิชยศาสตร์และการบัญชี เกษตรศาสตร์ และ เศรษฐศาสตร์ ห้ายที่สุดก็เกิดความรุนแรงขึ้นกับกิจกรรมต่างๆ ใน สมอสรนิสิตให้บทวนการใช้นโยบายดังกล่าวแต่สุดท้ายก็ไม่ได้ ข้อยุติ³⁷

กระ scand ความหวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์นั้นยังคงอยู่ ผู้นำ นิสิตก็ทราบดีว่าจะต้องเกิดความรุนแรงในวันหนึ่งแต่ไม่รู้ว่าจะเป็น เมื่อไร การรุนแรงคือต้านฐานทัพเมริกันของนิสิตที่เดินขบวนผ่าน สยามสแควร์ปราศรรค์ว่ามีผู้ประเปิดใส่รถบัญชาการจนเสียหาย³⁸ จนเมื่อเหตุการณ์ ๖ ตุลาคมประทุขันในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีนิสิตที่ล้มตายหลายคนจากช็อมอนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ

³⁶ นิสิต จุพาฯ, “โรงเรียนอนุบาลสามย่าน,” ใน นิสิตนักศึกษา, (กันยายน ๒๕๑๙) : ๕.

³⁷ “รายงานการประชุมที่ประชุมคณะกรรมการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๓๓/๒๕๑๙,” (สืบต่อพิมพ์ไม่เผยแพร่)

³⁸ สุรชาติ บำรุงสุข, “ไม่อ่านก็ฟังได้ อ่านตัวยิ่งฟังดี ชวนอ่าน Withdrawal Symptoms: Social and Cultural Aspects of The October ๖ Coup หรือ บ้านเมืองของเรางดeng” เข้าถึงเมื่อ ๔ ก.ค. ๒๕๑๗, https://youtu.be/t_Do9RD1ZKM.

ชุมชนค่ายอาสาสมัครชาวไทยภูเขา สมม. เพราะหนืออกมาจากการที่ เกิดเหตุไม่ทัน และมีอีก ๕ คนเป็นอย่างน้อยที่สามารถยืนยันศพได้ หนึ่งในนั้น คือ นายวิชิตชัย ออมรุกล หรือ “เปี้ยก” นิสิตจากคณะ รัฐศาสตร์ ซึ่งมีภาพถ่ายศพ ของเขาว่า尸 นามหลัง อีกสามคนถูก สังหารในชนบทในฐานะผู้ก่อการปฏิวัติฝ่ายซ้าย³⁹ นายสุรชาติ บำรุงสุขและคณะผู้นำนิสิตถูกจับขบวนเดินทางไปเจรจากับหน่วย ราชวงศ์เนนี่ย ปราโมช นายกรัฐมนตรีแต่ไม่ได้เข้าพบในขณะนั้น เนื่องจากพวกเขากลัวความตัวไปยังกองปราบตามคำสั่งคณะ รัฐประหาร⁴⁰ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตในขณะนั้นถูกกล่าวหา จากสมค์ สุนทรเวช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยว่าให้ ห้ายนิสิตในการต่อต้านอำนาจจักร ทำให้ถูกจำคุกที่เรือนจำพิเศษ กรุงเทพฯ เป็นเวลา ๑ คืน ก่อนที่มหาวิทยาลัยจะประกันตัว ออกมайдี⁴¹

พื้นที่ของการล้อมปราบขบวนการนิสิตนักศึกษาได้ลาม มาถึงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วย มหาวิทยาลัยประกาศให้ปิด ทางเข้าออกทุกทาง แต่ก็ยังมีทหารและขบวนการลูกเสือชาวบ้าน บุกรเข้ามายังตึกจักรพงศ์และศาลาพระเกี้ยวซึ่งเป็นที่ทำการ

³⁹ เรื่องเสียกัน, เข้าถึงเมื่อ ๔ พ.ค. ๒๕๑๗, https://youtu.be/t_Do9RD1ZKM.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, เข้าถึงเมื่อ ๑ พ.ค. ๒๕๑๗, https://youtu.be/t_Do9RD1ZKM.

⁴¹ “สัมภาษณ์ ควร สุขพอดี ประธานสภานิสิตคนแรก ปีการศึกษา ๒๕๑๙,” ๒๐ พ.ย. ๒๕๑๗.

ของทั้งสโมสรนิสิต สภานิสิต และชุมชนต่างๆ มีการยึดและเผาทำลายเอกสารขององค์กรนิสิตทั้งหมดตามประกาศของคณะปฏิรูป การปกครองแผ่นดิน⁴² ลำพังตัวผู้นำนิสิตบางคนที่ถูกตั้งข้อหาในชั้นศัลมา กว่าคนอื่นๆ ก็ เพราะเจ้าพนักงานพิสิฐพิมพ์ต้องห้ามในที่ทำงานของพวกเขาก็ไม่สามารถเข้าไปในห้องเรียนได้ แต่ก็มีคนจำนวนหนึ่งที่ได้รับอนุญาตจาก ทบวงมหาวิทยาลัยในระยะหลังเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม มีเพียง กิจกรรมกีฬาและศิลปะวนธรรมเท่านั้น⁴³ สภานิสิตและองค์การบริหารของกีฬาได้รับผลกระทบด้วย โดยถูกยุบไปเป็นการถาวร และ จนกว่าจะถูกรื้อฟื้นอีกครั้งก็ล่วงไปจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๒๓⁴⁴ ส่งผลให้ การดำเนินกิจกรรมของมหาวิทยาลัยต้องกระทำการ ดำเนินการ คณะกรรมการประสานงานกลุ่มอยู่ริมแม่น้ำ และไม่มี “กิจกรรม ส่วนกลาง” เกิดขึ้น มีแต่กิจกรรมที่จัดขึ้นในนามคณะแต่จัดในเวลาพร้อมๆ กันเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาขึ้นหนึ่งซึ่งทำให้ภาพของความรุนแรงตั้งกล่าวขัดเจนขึ้น โดยการเผยแพร่ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า นิสิตจุฬาฯ ก่อน พ.ศ. ๒๕๑๙ มีความคิดความอ่านทางการเมืองอย่างไร

⁴² “สัมภาษณ์ ตระกูล มีชัย ประธานสภานิสิต ปีการศึกษา ๒๕๑๘,” ๖ ต.ค. ๒๕๕๗.

⁴³ “รายงานการประชุมที่ประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๔๙/๒๕๑๘,” (สือต่อพิมพ์ไม่เผยแพร่)

⁴⁴ พระดุลี อชาวารุส, นิสิตนักศึกษา : หลักการ แนวปฏิบัติและปัญหา, (กรุงเทพฯ : โอเดียนส์เตอร์, ๒๕๒๓), หน้า ๑๓๖.

อย่างไร ด้วยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และพบว่า กลุ่มตัวอย่างนิสิตจุฬาฯ เห็นดีเห็นงามกับการปกครองในระบบสหภาพถือร้อยละ ๖๓.๙⁴⁵ แต่ก็มีส่วนร่วมในการเดินขบวนทางการเมืองถึงร้อยละ ๔๐.๒ ยกเว้นในการชุมนุมครั้งสำคัญ เช่น การประท้วงกรณีนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงถูกตัดชื่อออกจากทะเบียนนักศึกษาและการประท้วงการจับกุมผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ในกลุ่มตัวอย่างนิสิตจุฬาฯ ไปเข้าร่วมมากกว่ามากกว่ากึ่งหนึ่ง⁴⁶ การประท้วงน่าจะแสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย มีนิสิตกลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๘๖.๘ ที่ตั้งใจจะไปเลือกตั้งหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ⁴⁷ และมีนิสิตอีกจำนวนหนึ่งที่มีความปรารถนาจะดำรงตำแหน่งระดับสูงในรัฐบาล ทั้งนี้ ทศติทางการเมืองของนิสิตจุฬาฯ (จากกลุ่มตัวอย่าง) แม้จะจะมีความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ว่าโดยการใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการมีความพยายามทายานทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ก็ได้แต่กลับสนับสนุนรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพมากกว่าความชอบธรรมทางการเมืองซึ่งเป็นทัศนคติที่อันตรายต่อการปกครองในระบอบ

⁴⁵ สมศักดิ์ วงศ์สัมพันธ์, “นิสิตนักศึกษากับวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตย,” วิทยานิพนธ์ ร.ม. ปีการศึกษา ๒๕๑๘ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๑๑๘.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๐ - ๑๓๓.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๔.

ประชาธิปไตยอย่างยิ่ง กระนั้น อาจกล่าวได้ว่า นี่คือความเป็นไปได้ที่นิสิตจุฬาฯ จำนวนมากจะสนับสนุน “การปกครองแบบไทย” ซึ่งเน้นผู้ปกครองที่เป็นคนดีมีคุณธรรม มากกว่าจะสนใจเรื่องแหล่งที่มาทางการเมือง สภากาชาด “หัวก้าวหน้า” ของนิสิตจุฬาฯ จึงมีปัญหาในตัวเอง เพราะในแห่งหนึ่งก็พร้อมที่จะใช้ศักยภาพความเป็นมนุษย์ แต่ในอีกแห่งหนึ่งก็เชื่อในอุดมคติที่ตรงกันข้ามไปพร้อมๆ กันด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า “ตัวตน” ของนิสิตจุฬาฯ นับตั้งแต่พ.ศ.๒๕๐๐ เป็นต้นมา ก็ได้มีพัฒนาการเรื่อยๆ ไปทางสังคมนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ก็ยังรักษาความเป็นชาตินิยมไว้ จึงเห็นพ้องกับระบบการปกครองแบบไทย ที่เน้นความสำคัญของเป้าหมายเหนือกว่าวิธีการ

กระนั้น ก็จะเห็นว่าในความคิดทางการเมืองเช่นนี้ ที่นิสิตจุฬาฯ มีแนวโน้มที่จะเป็น “เด็กไม่ดี” มากขึ้น พร้อมๆ กับที่เหตุการณ์ทางการเมืองเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ แต่กลับผันแปรเป็นความรุนแรงนับตั้งแต่พ.ศ.๒๕๑๘ เป็นต้นมา และเนื่องด้วยความหวาดระแวงภัยคอมมิวนิสต์ ความรุนแรงในพ.ศ.๒๕๑๙ ก็หยุดยั้งความเคลื่อนไหวและความตื่นตัวของคนหนุ่มสาวลงไปทั้งหมด ก่อนที่จะค่อยๆ พื้นตัวและปรับเปลี่ยนรูปแบบของความเคลื่อนไหว ในอีกหลายปีต่อมา

บทสรุป

จะเห็นว่าความคิดของนิสิตจุฬาฯ แต่ละคนมีแนวโน้มไปในทางต้านค่านิยมเดิมๆ แต่ก็เปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน คือการสามารถความคิดฝ่ายซ้ายในปีการศึกษา ๒๕๑๗ ผ่านการรับข้อมูลข่าวสารจากประเทศจีน และอิทธิพลทางความคิดของพระคริสต์นิกายที่ค่อยๆ แพร่กระจายมากขึ้นเรื่อยๆ จนสามารถครอบงำขบวนการนิสิตนักศึกษาและปัญญาชนไทยได้สำเร็จ นิสิตจุฬาฯ จำนวนมากไม่น้อยจึงได้รับแนวคิดฝ่ายซ้ายในช่วงเวลาเดียวกัน ๖ ตุลาฯ พากขาภกปลายเป็นอย่างไรอีกที่ผู้หลักผู้ใหญ่รับไม่ได้ กล่าวเป็นสิ่งที่เป็นภัยต่อความมั่นคง การเร้าข่าวโฆษณาชวนเชื่อจึงเป็นส่วนหนึ่งของยุทธวิธิการเมืองที่นั้น

เหตุการณ์สังหารหมู่เป็นเรื่องน่าเศร้า แต่จะเป็นอย่างไรหากวีรชนคนตุลาไม่ได้นิยมเสรีประชาธิปไตยอย่างที่เข้าใจไปทั้งหมด โดยเฉพาะคนหลังพ.ศ.๒๕๑๗ เป็นต้นไป การที่นักกิจกรรมการเมืองรุ่นใหม่จะถือว่าเดือนตุลาฯ เป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมในปัจจุบันจึงอาจรวมติดกันไป เพราะไม่สอดคล้องกับภูมิทัศน์ทางการเมืองในปัจจุบันแม้จะได้ความชอบธรรมในการคัดจังกับรัฐไทยก็ตาม แต่ถ้าเป็นเช่นนั้นก็เป็นเรื่องตลกร้ายที่จะเชิดชูข่าวการนิสิตนักศึกษาฝ่ายซ้ายว่าเป็นต้นเค้าประชาริปไตย แทนที่จะทำ

ความเข้าใจวิธีชีวิตของฝ่ายขวาและร่วมมือกับพวกเขาระบุเรื่องที่มันท้าทายยิ่งกว่า และเข้าถึงวิธีชีวิตของคนสามัญมากกว่า เพื่อให้ประชาธิปไตยถูกนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยมีนิสิตนักศึกษาเป็นผู้ทำตัวอย่างให้สังคมได้เห็น

แม้แนวโน้มข้างต้นก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากมาก แต่การซ่าล้างเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในนามของความมั่นคงของชาตินั้นเป็นปัญหาใหญ่ นับตั้งแต่เกิดความรุนแรงในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อยไปจนถึงการรัฐประหารของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินนั้นไม่อาจตัดความเป็นอย่างอื่นได้なくเสียจากความพยายามหวนคืนอำนาจของฝ่ายอนุรักษ์นิยมในการเมืองไทยโดยการสร้างภาพให้ขบวนการนิสิตนักศึกษาเป็นมารร้าย วิธีการแก้ปัญหาแบบนี้ย่อมไม่สมควรนำมาใช้อีกไม่ว่าในยุคสมัยไหน เพราะไม่สอดคล้องกับสภาพการเมืองที่เป็นจริงในโลก สิ่งที่ต้องทำในปัจจุบันมีหลายอย่าง ที่สำคัญก็มีแค่ว่าทั้งผู้น้อยและผู้ใหญ่ในปัจจุบันจะสามารถปรับโลกทัศน์ของตนให้รองใจผู้คนได้มากน้อยแค่ไหน

รายการอ้างอิง

.....

หนังสือพิมพ์ในภาษาไทย

คณะกรรมการจัดนิทรรศการ. น่าว่าว่าด้วยลัทธิสังคมนิยม.

กรุงเทพฯ : คณะกรรมการจัดนิทรรศการวิชาการสังคมนิยม

คณะกรรมการรัฐศาสตร์ และคณะกรรมการเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ, ๒๕๑๗.

ชุมนุมนิสิตหญิงและฝ่ายวิชาการ สโมสรนิสิต. นิทรรศการเพศ Sex Edu. กรุงเทพฯ : สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

๒๕๑๗.

พระชลี อชาอิรุ, บรรณาธิการ. นิสิตนักศึกษา : หลักการ แนว
ปฏิบัติและปัญหา. กรุงเทพฯ : โอดีียนสโตร์, ๒๕๒๕.

วิทยานิพนธ์

สมศักดิ์ ส่งสัมพันธ์. นิสิตนักศึกษา กับ วัฒนธรรมการเมือง

ประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ ร.ม. ปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗.

บทความ

เกื้อ วงศ์บุญสิน. “สีปีไนยุคของการเปลี่ยนแปลง,” ใน ๗๐ ปี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : รำลึกอดีต, หน้า ๑๔๘ - ๑๔๙.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

“ฐานทัพอเมริกัน สัญลักษณ์แห่งการสูญเสียของไทย,” ใน นิติ
นักศึกษา (กรกฎาคม ๒๕๓๗) : ๑๕.

“เตือนสมาชิกสภานิสิตจุฬาฯ ให้รู้จักหน้าที่,” ใน นิตินักศึกษา
(กรกฎาคม ๒๕๓๗) : ๓.

ธงทอง จันทรากุ. “สิบสีปีล่วงมาแล้ว,” ใน ๗๐ ปี จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย : รำลึกอดีต, หน้า ๑๔๗. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

ธิกานต์ ศรีนารา. “การกีดกันความเป็นคอมมิวนิสต์ออกจากจิตวิญญาณ หลังพคท.” ใน วารสารประวัติศาสตร์ (๒๕๓๓ - ๒๕๓๕) : ๘๓ - ๘๕.

“นายกสมจ. แก้ข้อกล่าวหา “จุฬาฯ เป็นศักดินา”,” ใน นิติ
นักศึกษา (กรกฎาคม ๒๕๓๗) : ๑.

นิติ จุฬาฯ. “โรงเรียนอนุบาลสามย่าน,” ใน นิตินักศึกษา
(กันยายน ๒๕๓๙) : ๕.

สุรศักดิ์ ศิริเพบูลย์สินธ์. “loykratongjupha,” ใน ๗๐ ปี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : รำลึกอดีต, หน้า ๒๑๔.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

หนังสือพิมพ์

“นิติจุฬาฯ ออกสอนหนังสือpubกรรมกรยังแร้นแคน,” ใน
ประชาธิปไตย (๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๘) : เมมีเลขหน้า.

“ศูนย์นิสิตยืนหนังสือแนะให้รู้สถาบันการขึ้นราดาข้าว - น้ำตาล
,” ใน ประชาธิปไตย (๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๓.

“ศูนย์นิสิตหนุนค้านเพิ่มโก้ คึกคักไม่หวั่น,” ใน ประชาธิปไตย
(๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๑.

สื่อต่อพิมพ์ไม่เผยแพร่

รายงานการประชุมที่ประชุมคณะกรรมการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่
๓๓/๒๕๓๙.

รายงานการประชุมที่ประชุมคณะกรรมการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่
๔๖/๒๕๓๙.

รายงานการประชุมสภาพจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๒๒๗.

สื่อที่ไม่ตีพิมพ์

สุรชาติ บำรุงสุข. ไม่อ่านก็ฟังได้ อ่านด้วยยิ่งฟังดี ชวนอ่าน

Withdrawal Symptoms: Social and Cultural Aspects of The October ๖ Coup หรือบ้านเมืองของเราลงแดง:
แห่งมุ่งทางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐประหาร ๖ ตุลาคม
เขียนโดยเบนเดิก แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson).

เข้าถึงเมื่อ ๑ พ.ค. ๒๕๕๗, https://youtu.be/t_Do9RD1ZKM.

เสียงสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ ตระกูล มีชัย, ประธานสภานิสิต ปีการศึกษา ๒๕๑๙, ๖ ต.ค. ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ ภาวร สุขพอดี, ประธานสภานิสิตคนแรก ปีการศึกษา ๒๕๑๖, ๒๐ พ.ย. ๒๕๕๗.

เหตุการณ์ ๖ ตุลาคมฯ กับ สุรชาติ บำรุงสุข

สุรชาติ บำรุงสุข

ตั้งแต่ปี ๒๕๑๙ หลังจากได้รับนิรโทษกรรมออกจากที่คุก
ขังแล้ว ผมไม่มีโอกาสได้พูดเรื่องนี้ในคณะเลย การพูดนี้จึงเป็นครั้ง
แรกหลังจาก ๖ ตุลาที่ผมพูดในคณะรัฐศาสตร์ เมื่อสักครู่พากเราลูก
ขึ้นยืนรำลึกถึง “พี่เปี้ยก” รุ่นพี่ของคุณ ถ้าคุณเรียนภาคสังคมฯ
เปี้ยกจะรุ่นเดียวกับอาจารย์บุญยงค์ หรือถ้าคุณเรียนรัฐประศาลาฯ เปี้ยกจะ
รุ่นเดียวกับอาจารย์ศรีสองค์ (หรืออาจารย์คิริภัสสร) เปี้ยกเป็นนัก
กิจกรรม ในสมัยก่อนเราระบุ “นักกิจกรรม” เพราะว่า ตึกกิจกรรม
ด้านล่างซึ่งคือที่อยู่ด้านหลังตึก ๑ ในปัจจุบัน ในคณะเราระบุนัก
กิจกรรมซึ่งส่วนหนึ่งใช้ชีวิตในตึกกิจฯ กับคนอีกส่วนหนึ่งหลัง
เหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ใช้คณะเป็นที่ทำกิจกรรมหรือใช้คณะเป็นฐานที่
มั่น เพราะฉะนั้นวันนี้ถ้าพูดถึง “คนเดือนตุลา” ในคณะรัฐศาสตร์
พี่ๆน้องๆพากเราเสียชีวิต ๑ คนที่สันมหหลวงถือ กรณีของเปี้ยก
หรือวิชิตชัยที่เห็น วันนี้เรามีป้ายรำลึกถึงตรงตึก ๑ กับอีกส่วนหนึ่ง
เราไม่รู้จักซึ่งก็คือ รุ่นพี่ ๑ คน รุ่นพี่ ๑ คน และรุ่นเดียวกับ
อาจารย์บุญยงค์และวิชิตชัยอีก ๑ คนเสียชีวิตในฐานที่มั่นในชนบท
นั่นหมายความว่าในเหตุการณ์ ๖ ตุลา คณะของเรามีผู้เสียชีวิต
ทั้งหมด ๔ คนเป็นแต่เพียงเราคุ้นกรณีของเปี้ยก วิชิตชัย เพราะว่า
เรามีรู้ป่าอย่างเขาแต่กับอีก ๓ คนที่เราไม่มี ไม่สามารถที่จะทำ
ป้ายรำลึกได้ เพราะเสียชีวิตในฐานที่มั่น นิสิตรัฐศาสตร์เข้าชนบท
ทั้งหมด ๓๐ กว่าคน หรือใช้ภาษาตรงไปตรงมาว่าในนิสิตรัฐศาสตร์

30 กว่าคน เข้าร่วมกับพรรคคอมมูนิสต์แห่งประเทศไทย สำหรับพวกร่มั่นอาจจะเป็นเหตุการณ์ที่ใกล้โพ้นพอสมควร เพราะว่าโดยจิตนาการมันแทบจะนึกไม่ออกว่าอยู่จากปี 2516 ถึงปี 2519 นั้นเกิดอะไรขึ้น พวกรเข้าใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัยอย่างไร ถ้าพูดถึง 2519 อย่างที่ผมเรียนว่า มันต้องเริ่มนั้นที่ปี 2516 ผมเป็นนิสิตคณะรัฐศาสตร์ในปี 2516 เพราะฉะนั้นเป็นพวกรที่เข้าปี 1 ปี 2516 ผมจะขอเล่าประเด็นในคณะและในจุฬาฯ ขอให้นึกถึงตึก 1 บันไดหน้าตึกนั้น ถ้าคุณเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 คุณเดินขึ้นมาได้ การเป็นนิสิตปี 1 ถูก identify จากเนคไทที่คุณผูก แต่ก่อนเรามีโรงอาหารก่อนที่เราจะย้ายมาสู่โรงอาหารปีจุบัน ต้องตรงกลางโรงอาหารนิสิตปีอื่นนั่งไม่ได้ ยกเว้นปี 4 ก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ เราอยู่ในบรรยากาศของความเปลี่ยนแปลง ต้องยอมรับว่าส่วนหนึ่งของ 14 ตุลาฯ เริ่มที่จุฬาฯ เสียดายไม่มีใครบันทึกประวัติศาสตร์ การชุมนุมที่คิดเรื่องการเคลื่อนไหวหลายครั้ง เกิดตรงข้างห้องน้ำข้างตึก 1 ตรงนั้นคือจุดที่นั่งของชุมนุมแล้วคิดกัน บรรยากาศของชุมนุมในจุฬาฯ เป็นบรรยากาศที่หลายฝ่ายมักจะพูดว่า จุฬาอนุรักษ์สุดๆ แต่ผมคิดว่าหลังรัฐประหารปี 2514 บรรยากาศเริ่มเปลี่ยน ก่อนปี 2516 ผมมาเที่ยวงานวิชาการจุฬาฯ สมัยโน้นถือว่าเป็นงานที่ดังมากของสังคมไทย พอมาระดับนี้ที่เราเริ่มมีการจัดงานที่ดังมากของสังคมไทย พอมาระดับนี้ที่เราเริ่มมีการจัดงานที่ดังมากของสังคมไทย พอมาเที่ยวงานนิทรรศการจุฬาฯ เจอกับพี่ๆ บางคนไอล์ปาร์ค หนึ่งในนั้นที่ผมยังจำได้ทุกวันนี้คือ คุณเกรียงกลม เลาห์เพโรจน์ เลขาธิการศูนย์นิสิตในปี 2518 อีกคนหนึ่งที่ผมเห็นคือคุณภูมิธรรม เวชยชัย (ปัจจุบันคือเลขาธิการพรรคเพื่อไทย) ฉะนั้นคนรุ่นผมเข้ามาในช่วงที่จริงๆ แล้ว ผมว่าบรรยากาศภายในจุฬาฯเปลี่ยนก่อน 14 ตุลาฯ จากการต่อสู้ของระบบทั้งหมด

เรื่องโซต์ส แล้วมหาวิทยาลัยอื่นเรารู้สึกว่าเขาไม่ค่อยมี เขายังคงเข้าผ่านนะ จุฬาฯ ธรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์มีเหมือนกันหมดแต่เพียงชื่อนี้ รูป เป็นแต่เพียงลักษณะของจุฬาฯ อาจจะซัดเจน เพราะฉะนั้นการแสวงการต่อสู้ก่อน 14 ตุลาฯ เป็นการแสวงการต่อสู้สองชุดระหว่างปีก่อนอนุรักษ์นิยมที่ยังมีอยู่ในคำวัญคือ เรื่องโซต์ส ระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง ฐานล่างของโซต์สที่ใหญ่ที่สุดคือ ระบบเชียร์ เพราะฉะนั้นในทุกมหาวิทยาลัยยกทั้งนั้น ธรรมศาสตร์จะบอกไม่มีจริงๆ เมื่อเช่น เป็นแต่เพียงการต่อสู้ผ่านในหลายรูปแบบ ผลพวงจากบรรยากาศที่เริ่มเปลี่ยนมันมีกระแสการเมืองภายในของทุกมหาวิทยาลัยเคลื่อนแล้วมามาในปี 2516 ปีกที่ประกาศตัวว่าโซต์สใหม่ คือปีกที่ไม่เอาเรื่องเชียร์เริ่มมีความแข็งแกร่งขึ้น แต่เราเข้ามาในปีที่พี่ๆ ที่เป็นโซต์สใหม่กับโซต์สเก่าทำข้อตกลงกันภายในจุฬาฯ คือจะไม่แต่ต้องรุ่นน้องปี 1 คือปี 1 ในปี 2516 โดยตัดสินใจว่าปี 1 ในปี 2516 จะถูกปล่อยให้คิดเองว่าจะเลือกจุดยืนทางการเมืองอย่างไร เพราะฉะนั้นพอเราเข้ามาอยู่ในจุฬาฯ เราเริ่มรับกระแสความคิดจากพี่ กระแสส่วนหนึ่งพวกผมโตามากับหนังสือพิมพ์สยามรัฐของอาจารย์คึกฤทธิ์ ปฏิเสธไม่ได้แม้ว่าจะมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่าคึกฤทธิ์อนุรักษ์นิยมอย่างไรก็ตาม แต่ผมคิดว่าในยุคก่อน 14 ตุลาฯ ใครที่เป็นนักกิจกรรมต้องอ่านสยามรัฐกับอ่านหนังสืออีกฉบับหนึ่ง คือ สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ผมคิดว่าบรรยากาศมันเปลี่ยน กระแสในมหาวิทยาลัยก็เปลี่ยน สำคัญที่สุดถ้าคุณเรียนปี 1 ในปี 2516 ที่ตอนนี้ คนที่ปลุกระดมมากที่สุดกล้ายังเป็นอาจารย์ ต่อมานั่นช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ปิดเทอมปลายเทอมแรกของปี 1 พวกราหภัยคนไม่ใช่เพียงแค่ใน

จุฬา แต่ในทุกมหาวิทยาลัยล้วนกล้ายเป็นคนที่เคยใช้ชีวิตอยู่กับพี่น้องในชนบทในหลายจังหวัด ผสมไปอยู่จ.หนองคาย อ.โพนพิสัย 1 เดือน ชีวิตที่นั่นดื่นเข้ามีรถเข้ามาเกอเพียงเที่ยวเดียว ถ้าจะกลับต้องรอรถคันนั้นกลับตอนเย็น มีคนถามว่าแล้วในยุคนั้นตอนอยู่ในอำเภอในเขตพื้นที่โพนพิสัยมีเป็นปัจจุบัน ตอบว่าไม่มี เพราะในชนบทไม่มีของพวนนั้นขาย เมื่อไม่กี่สัปดาห์ผมเพิ่งไปหนองคาย เป็นหนองคายครั้งแรกหลัง 14 ตุลา คือห่างกว่า 40 ปี ในปัจจุน ความเปลี่ยนแปลงชุดใหญ่เริ่มเกิดขึ้นในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา ความเปลี่ยนแปลงชุดหนึ่งได้เริ่มเกิดกับทุกมหาวิทยาลัย ในรัฐศาสตร์ จุฬา ความเปลี่ยนแปลงที่ใหญ่ที่สุดคือ เราตัดสินใจที่จะล้มระบบโ值得ส์ด้วยการเดินขึ้นบันไดที่ห้ามนิสิตปี 1 ขึ้น คือบันไดหน้าตึก 1 แต่ก่อนที่เราจะขึ้นบันได พากเราที่เป็นปี 1 ตัดสินใจทำเรื่องที่เป็นปัญหาใหญ่มากในขณะนั้นคือ ตัดสินใจปลดเนคไทออกจากคอ เป็นเรื่องใหญ่ แต่พากเราสักปั๊บก็ปั๊บอาจจะไม่รู้สึก เพราะสมัยก่อนนั้นมันคืออะไรที่เรารู้สึกเราลูกพันธุ์การ พอกเราปลดเนคไทออก เราเดินขึ้นบันได ด้านหลังที่ดันเรารขึ้นบันไดกล้ายเป็นอาจารย์ นั่นหมายความว่า หลัง 14 ตุลา mgr กองของระบบอนุรักษ์นิยมในจุฬาที่รัฐศาสตร์ถูกโค่นโดยความเปลี่ยนแปลงของ 14 ตุลา หรือโดยนัยยะคือ 14 ตุลาโค่นระบบโ值得ส์รัฐศาสตร์ พอเนคไทถูกปลด เราเดินขึ้นบันได เปลี่ยนชีวิตนิสิตเกือบทั้งหมด พอกเปิดเทอมต้นของปี 2 เราตัดสินใจล้มโ值得ส์เนียร์กลางโรงอาหาร ก็เป็นเรื่องใหญ่ เพราะพีๆ มากนี้ร้องให้ข้างตัว 14 ตุลาเปลี่ยนเรื่องได้ใหญ่ที่สุดในมุมหนึ่งก็คือ การล้มระบบโ值得ส์ เสียดายไม่มีคนเขียนบันทึกหรือวิเคราะห์เปลี่ยนโครงสร้างของชีวิตนิสิตในรัฐมหาวิทยาลัยช่วงนั้น มันทำให้นิสิตเริ่ม

มองโลกภายนอกด้วยสายตาอีกชุดหนึ่ง แล้วหากยังย้อนกลับไปวันก่อน ผมได้มีโอกาสศูนย์ครุฑะ democracy เป็นละครเพลงว่า ด้วยเรื่องก่อนปี 2475 เป็นเรื่องของศรีบูรพา วันที่ไปดูละคร ผมนั่งนิ่งกว่าส่วนหนึ่งของคนยุคผม ไม่ได้เติบโตด้วยหนังสือของมาร์ช เลนินหรือHEMA เพราะพากเราเข้ามามหาวิทยาลัย หนังสือเหล่านั้นยังเป็นของต้องห้าม หลายคนคงเคยดูภาพนทร์ เคยอ่านนิยายเรื่อง ข้างหลังภาพ ผมเคยประกาศกับหลาย ๆ คนว่า จะดูเรื่มต้นของฝ่ายซ้ายของผมในรัฐมหาวิทยาลัยเริ่มต้นส่วนหนึ่งจากการของคุณกุหลาบ สายประดิษฐ์ ซึ่งผมถือว่าเป็น “ศรีแห่งบูรพาที่แท้จริง” คือเปิดมิติใหม่แก่คนหนุ่มสาว เพราะหลัง 14 ตุลา งานหอ/library ของกุหลาบ สายประดิษฐ์ เริ่มถูกนำมาตีพิมพ์ และตีพิมพ์โดยองค์กรสโมสรนิสิตจุฬา เช่น แลไปข้างหน้า ซึ่งถือว่าเป็นนิยายที่ดีที่สุด เพราะฉะนั้นบรรยายเช่นนี้แบบจะรู้อะไร ในรัฐมหาวิทยาลัยที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างของระบบโ值得ส์แบบเดิม ระบบเชียร์ พรรคพากผูกคนหนึ่งที่ธรรมชาติศาสตร์ลงรับสมัครตำแหน่งประธานเชียร์ของมหาวิทยาลัย ประธานโดยรายไม่เชียร์ คำตอบคือไม่ได้จากที่ก่อล่ำภาระแล้วนี่ชีวิตนิสิตจุฬาถูกหลอมรวมภายใต้เงื่อนไข การเมืองชุดใหม่ เราถูกผู้ใหญ่ล้อ ผุดยังจำได้ว่าอาจารย์ผู้ใหญ่คุณเรานอกกว่า ตอนนี้นิสิตนักศึกษาไทยเป็นไข้ คือเป็น “democratic fever” ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มากขึ้น และเริ่มเดินไปมากขึ้น จนเปิดมิติใหม่ที่พากอาลูกหลานชนชั้นกลางของสังคมไทย ลูกหลานชนชั้นสูงของสังคมไทยที่ใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยออกไปสัมผัสกับประชาชน ในที่สุดต้องยอมรับว่าพากเราเดินไปสู่กระแสงฝ่ายซ้าย พอกล่าวเข้าปี 2517 ทิศทางของนิสิตนักศึกษาเริ่มสนใจกับชุด

ความคิดที่เป็นสังคมนิยมมากขึ้น แต่ต้องอย่าลืมเวลาเรียนวิชา ประชญาทางการเมืองในยุคนั้น การเรียนหรือการสอนประชญา การเมืองจะตัดการสอนก่อนถึงมาร์ซ เลนิน ไม่มีการสอนเรื่องมาร์ซ เลนิน เพราะกล่าวว่าจะมีผลต่อความคิดของนิสิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิสิตรัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัย แต่ปัญหาคือพอถึงต้นปี 2517 ธรรมศาสตร์เปิดเวทีที่ใหญ่มาก นักศึกษาทำนิทรรศการจีนใหม่ หรือที่เรียกว่า “นิทรรศการจีนแดง” เปิดในสถานการณ์แบบนั้นทำให้หือกสังคม เพราะเราถูกปิดกันเรื่องจีน ฉะนั้นหนังสือที่เคยต้องห้าม เริ่มหลักเข้าสู่ตลาดเปิด กล่าวว่าจ่ายๆคือ พวกราที่เป็น นิสิตรัฐศาสตร์ปี 2 ยุคนี้ ตื่นต้นมากที่เห็นหนังสือประทานเหมา เจ้อ ตุุ ขายในแผงหนังสือเปิดที่ธรรมศาสตร์ แล้วเราเริ่มผ่านกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมของยุคสมัย ผสมคิดว่าจากปี 2517 เป็นต้นไป นักศึกษาเริ่มหันไปสู่ความเป็นลัทธิสังคมนิยมและเริ่มขึ้น ชุมกับความคิดในชุดที่เป็นสังคมนิยม รามองสังคมนิยมด้วยความเชื่อว่า สังคมนิยมจะเป็นกุญแจของการเปิดประตูไปสู่อนาคตของ สังคมไทย เพราะเราเริ่มรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียม ใจที่ชุดที่สำคัญ คือ ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจากปี 2517 ที่เรา เริ่มขยับตัวทางความคิดมาก ผสมคิดว่ามันไปรับกับเงื่อนไขของ กระแสโลก กระแสต่อต้านสังคมความเหี้ยดนามที่คุณรุ่นก่อนพูดเรา ทำไว้มีผลปัญญาชนที่เป็นผลผลิตของยุคต่อต้านสังคมความเหี้ยดนาม ยกตัวอย่างเช่น สุจิต บุญบงการ ชัยอนันต์ สมุทวณิช กมล สมวิเชียร วันนี้ถ้าใครย้อนกลับไปดูหนังสือสังคมศาสตร์ปริทัศน์ที่ พูดเข้าเยือน คนพวงนี้คือผลผลิตของขบวนการต่อต้านสังคมใน สังคมเมริกัน และวันหนึ่งกลับมาจากการเมืองนอกรัฐมีชุดความคิด

ชุดใหม่ๆ ติดเข้ามา โชคดีว่าคนรุ่นผมได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ รุ่นแรกๆ ของพวกเข้า เพราะฉะนั้นพอกระแสตอต้านสังคม เวียดนามขยายเข้ามาในไทย มันกลายเป็นกระแสตอต้านฐานทัพ อเมริกันในไทย ขบวนการนักศึกษาอีนในจุดยืนชาตินิยมอิกมุนหนึ่ง เราเชื่อว่าแม้สังคมไทยจะไม่เป็นอาณาจิคิมเหมือนที่น้องในประเทศเพื่อนบ้าน แต่การมีฐานทัพอเมริกาเป็นสัญลักษณ์ของการเป็น อาณาจิคิมใหม่ เรารับชุดความคิดฝ่ายซ้ายตะวันตกมาก คือเรื่อง neo-colonialism ใน concept ของพวกรบราฝ่ายซ้ายยุโรป เป็นต้น ฉะนั้นกระแสส่วนหนึ่งเราเปิดความคิดของเรากับปัญหา ฐานทัพสหรัฐในบ้าน กระแสอิกส่วนหนึ่งนักศึกษาเริ่มลงสู่ชนบท ทำงานกับชาวนา ค่ายของจุฬาฯ หรือค่ายในคณะเป็นดังอย่างใน กรณีนี้ ค่ายในจุฬาฯ และในมหาวิทยาลัยอื่นๆ เริ่มไม่ใช่ค่ายปกติ หลังปี 2517 เป็นต้นไป ค่ายเริ่มถูกเปลี่ยนเป็นค่ายพัฒนาสังคม แปลว่าค่ายชุดนี้จะไม่ใช่ค่ายประเภทก่อสร้าง แต่จะเป็นค่ายที่พานักศึกษาออกไปอยู่กับพื้นที่ในชนบท เมื่อกระแสชุดนี้เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่ากระแสในเวทีสากลพาราไปสู่การต่อต้านฐานทัพสหรัฐ ในบ้าน กระแสอิกส่วนหนึ่งพานักศึกษาลงชนบท อยู่กับพื้นที่ ชาวนา กระแสอิกส่วนหนึ่งพานักศึกษาออกไปหารรัฐกรในโรงงาน ยกตัวอย่างเช่น คุณงานในพื้นที่เขตอ้อมน้อย ในสภาพอย่างนี้เราจะเห็นมหาวิทยาลัยเปลี่ยน ชีวิตในมหาวิทยาลัยเปลี่ยน ทุกคนทำ กิจกรรมโดยมีลักษณะทางความคิด ทางการเมืองที่ซัดเจน โดยเฉพาะตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงชุดวิธีคิดของค่ายชนบท เพราะฉะนั้นเมื่อกระแสฝ่ายซ้ายเคลื่อนไหวมากขึ้นจึงทำให้บรรดา ชนชั้นนำ ผู้นำทางทหาร และปีกอนุรักษ์ในสังคมไทยกลัว

กล่าวถึงเหตุการณ์สังคมไทยก่อนปี 2519 มันคล้ายกับสังคมเยอรมันก่อนการขึ้นสู่อำนาจของ希特เลอร์ ในช่วงที่กระแสฝ่ายซ้ายในเยอรมันขึ้น วันนี้ถ้าคุณเรียนประวัติศาสตร์ยุโรป คุณอย่าคิดถึงแต่การปฏิวัติที่สำเร็จในรัสเซีย มีการปฏิวัติของฝ่ายซ้ายที่ล้มเหลวในเยอรมัน แล้วก็ผลสะเทือนของมันเกิดอะไรขึ้น? มันทำให้บรรดาปีกขวาในเยอรมัน กลุ่มอนุรักษ์นิยมในเยอรมันในขณะนั้น สวิงข้ามมากขึ้น ไม่ต่างกับกรณีของสังคมไทยที่พ่อเราเริ่มหันไปทางซ้าย กลุ่มขวาเริ่มสวิงขวา และขวาหนัก แต่ในขณะเดียวกันเรา ก็ปฏิเสธไม่ได้ เรายังซ้ายหนักขึ้น วันนี้ถ้าต้องสารภาพกันก็ยอมรับว่า ขบวนการนักศึกษาอยุคหนึ่งเริ่มซ้ายมากขึ้น สถาพออย่างนี้จะไปรับกับสถานการณ์ชุดที่ใหญ่ที่สุด คือ ปัญหาอินโดจีนแตก ปัญหาอินโดจีนแตกในเดือนเมษายน ของปี 2518 เป็นเรื่องใหญ่ คราวที่เคยอ่านงานเขียนของผู้ที่เขียนเกี่ยวกับการเมืองไทยช่วงนี้ ผู้คนคิดว่าเส้นแบ่งเวลาที่ใหญ่ที่สุด คือ เมษายน 2518 เพราะพ่ออินโดจีนแตก เท่ากับเปลี่ยนสถานะความมั่นคงของประเทศไทยในบริบทของเวลาหรือเหตุการณ์ในขณะนั้น คือ เมษายน 2518 ทำให้แนวชายแดนของรัฐไทย ตอกกับแนวชายแดนของรัฐสังคมนิยมในอินโดจีนคำรามคือถ้าได้มีโน้มในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา มันจะเกิดขึ้นที่ไทยใหม่ เพราะเราจะเห็นว่า เมษายน 2518 เวียดนามแตก ปลายเมษายน พนมเปญแตก พอถังสิ้นปี ธันวาคม 2518 ระบบกษัตริย์และระบบการปกครองในลาวเปลี่ยน จากเมษายนถึงธันวาคม 2518 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอินโดจีนทั้งหมด (โดยโน้ม 3 ตัว ในอินโดจีน) คำรามคือ แล้วโน้มโนตัวที่ 4 จะล้มที่กรุงเทพหรือไม่ ถ้าคุณลองจินตนาการกลับสู่ยุคหนึ่งและเป็นฝ่ายขวาไทยคุณจะทำอย่างไร

เมื่อโน้มโนตัว ล้มในอินโดจีน ฝ่ายขวาในบริบททั้ง ขวาในเครื่องแบบและขวาพลเรือน เชื่อว่าคำตอบชัด คือ ต้องการดึง ขบวนนักศึกษา ไม่ต่างกับในเยอรมันในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ กระแสกล่าวคอมมิวนิสต์ยับตัวสูงมาก เพราะฉะนั้นกระแสขัดนี้ จริงไม่จริงไม่ทราบ แต่ที่รรคนจะที่ถูกสร้างมันถอยกลับไปที่ปี 2516 ที่รรคนนี้ก่อตัวขึ้นที่ปี 2517 และปี 2518 อินโดจีนแตก คำตอบเห็นได้ชัดว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะมีพื้นที่ให้ขบวนการนักศึกษายืนอีกต่อไป ถ้าคำตอบหนึ่งของปีกอนุรักษ์นิยมคือ ต้องปิดฉากขบวนการนักศึกษาไทย ซึ่งเราพอรู้ล่วงหน้า แต่ที่ไม่รู้ คือเวลา การต่อต้านฐานทัพใหญ่ในเดือนมีนาคม ปี 2519 โดยขบวนนักศึกษากลุ่มใหญ่ที่เคลื่อนผ่านหน้าสยามสแควร์ มีคนประเบิดลงมาที่ ถนนบัญชาการ ของขบวนนักศึกษา 4 คัน ในมุมของพวงเรา พวงเราเชื่อว่ารถคันแรกน่าจะถูกกระเบิด แต่ปรากฏว่าคันสุดท้ายโดนระเบิด ตอนนั้นเราเชื่อว่าชีวิตของขบวนนักศึกษาจะจบที่ประมาณเดือนมีนาคมไม่เกินเดือนเมษายน 2519 พอดันเดือนเมษายน 2519 ก็รู้ว่า นับจากนี้ชาหรือเร็ว เป็นแต่เพียงจะมาจากเรื่องอะไร จนกระทั่งจอมพลถนอม กิตติจาร ตัดสินใจกลับสู่ประเทศไทย และมาในรูปของการบวชพระ ซึ่งเกิดการต่อต้าน นำไปสู่การทำละครล้อเลียน วันนี้ผมยืนยัน ในฐานะอดีตผู้ต้องหาในคดี 6 ตุลา ว่าวันที่เล่นละคร ไม่มีการแต่งหน้า แต่รูป มีแต่เพียงการแต่งตัวล้อเลียนพระ ไม่มีการแต่งตัวหรือแต่รูปล้อเลียนบุคคลระดับสูงท่านใดท่านหนึ่งทั้งสิ้น แต่รูปที่ถูกเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ของฝ่ายขวา เป็นคนละเรื่อง ผลกระทบนั้นทำให้ในคืนวันที่ 5 ตุลาคม กรรมการศูนย์นิสิตประชุมตัดสินใจแจ้งว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ถ้ารู้จะจะเกิดจากการแต่รูป

นั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ เราเริ่มรู้ว่าคงใกล้ถึงเวลาของเส้นตายจนกระทั่งตกดึกของคืนวันที่ 5 กระสุนนัดแรกถูกยิงเข้าไปในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เริ่มถูกปิดล้อมและถูกยิง เวลาประมาณ 2 นาฬิกาเศษ เริ่มมีการ ยิงระเบิดเข้าไปในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ลงสู่ถนนกีฬา (หน้าคณะพัฒนศิลปศาสตร์และการบัญชี) ประมาณสองนาฬิกา ผู้ได้คดานอกมาดูหน้าหอประชุม ซึ่งในตอนนั้นออกไม่ได้ รู้เพียงแค่ว่ามีกระสุนยิงเข้ามา เท่านี้เพื่อน 3 คน นอนเสียชีวิตอยู่หน้าหอประชุมธรรมศาสตร์ นับเป็นความโศกดี ที่ตอนนั้นไม่ได้ตระหนักรว่ากระสุนถูกยิงมาจากทางด้านพิธีกัณฑ์ ด้วย วันนั้นถ้าเกิดประมาณหอยู่ตรงนั้น วันนี้ก็คงไม่ได้มาเป็นอาจารย์ หลังจากเกิดเหตุการณ์ทางศูนย์นิสิตฯได้ติดต่อรัฐบาล จนกระทั่งได้รับคำตอบจากรัฐบาลว่า ให้ผู้นำนักศึกษาและผู้แสดงละครไปพบนายกรัฐมนตรี ซึ่งในขณะนั้นคือ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช จึงได้จัดคน ประกอบด้วย เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ซึ่งในขณะนั้นคือ คุณสุธรรม แสงประทุม และกรรมการศูนย์ อีก 2 คนคือคุณประพนธ์ วงศิริพิทักษ์ เดิมรองนายกฯ ของรามคำแหงจะเข้าร่วม แต่เกิดปัญหา ผู้เดียวจึงได้ไปแทน รัฐบาล บอกให้พากลุ่มคนที่แสดงละครไปด้วยคือ 3 คน หนึ่งใน เป้าหมายหลักที่รัฐบาลมองคือ คุณอภินันท์ คุณอนุพงษ์ซึ่งเป็น ประธานชมรมละคร และคนที่ยืนจับเชือก คือคุณวิโรจน์ ตั้งวนิชย์ เราสามคนกับทีมละคร 3 คนได้พบกระสุนออกจากตึกอมร.ไปออก ประตูทางพระจันทร์ พอดีที่ประตูมีรถตำรวจรอรับอยู่ จึงขึ้นรถไป บ้านอาจารย์เสนีย์ (หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช) โดยไม่รู้ว่าเกิดอะไร หลังจากนั้นเกิดอะไรขึ้น เมื่อไปถึงบ้านอาจารย์เสนีย์ มีตำรวจมา

โบกไม่ต้องลงๆ ไม่รู้ว่าเขายุดอะไรกัน รู้แต่ว่าเขาพาเราออกจากบ้านอาจารย์เสนีย์ นำคณาจารย์มาทั้ง 6 คนไปไว้ที่กองปราบปราม หรือกองปราบสามยอด ผู้มีบุคลากรมีความคิดว่าสังสัย เขาจะเก็บเราวิชาชีวาระและอีกไม่กี่วันก็ปล่อยกลับบ้าน รอให้กระแสข่างอกลัดลง เชื่อกันว่าเต็มที่ตำรวจชังไว้ประมาณ 7 วัน ก็จะได้กลับออกใบขังนอกใหม่ ไม่รู้เลยว่าเกิดอะไร ผู้มีบุคลากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก่อนรุ่ง sáng แล้วก็ไม่เห็นอะไรอีกเลย แต่มี คนมากระซิบ ซึ่งฟังไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น เพราะเขาไม่อนุญาตให้ เอาหนังสือพิมพ์ให้ดู จนกระทั่งพ้น 7 วัน ระหว่าง 7 วัน ได้ถูก สอบสวน ถูกพิมพ์ลายนิวมือ หลังจากนั้นได้ถูกนำตัวไปฝากขังใหม่ คราวนี้จึงเริ่มรู้ว่าการมองโลกในแง่ดีนั้นช่วยได้แค่ประมาณ 7 วัน พอพ้น 7 วัน จึงถูกส่งตัวไปที่เรือนจำกลางบางขวาง ผู้เข้าใจว่า พวกผู้นำจะเป็นนักโทษทางการเมืองชุดสุดท้ายที่ใช้ชีวิตในเรือนจำ กลางบางขวาง พอพ้นจากช่วงนั้นไม่มีนักโทษทางการเมืองคนไหนมี โอกาสแบบพวกผู้นำ (มีโอกาสหายไปเรือนจำกลางบางขวาง) พอ พวกรเข้าสู่เรือนจำแล้ว ข่าวต่างๆเริ่มมา เนื่องจากถูกจับอยู่ใน แดนพิเศษ เริ่มมีการรณรงค์จากภายนอกมากขึ้น หรือเกิดกระแส การเรียกร้องอย่างกว้างขวาง พวกรถูกตั้งข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ ข้อหาใหญ่ คือ ถูกฟ้องตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พอถูกฟ้องด้วยพระราชบัญญัตินี้ รัฐบาลมีสิทธิ์放กชั่ง 1 ปีได้ฟรี นอกเหนือจากพระราชบัญญัตินี้ พวกรได้ถูกฟ้องอีกประมาณ 10 ข้อหา คราวที่เคยฟังคุณสุธรรม แสงประทุมสัมภาษณ์ ที่ว่า ตายแล้วເօສະພັນມາໃໝ່ກີ່ພ້ອງກັນອີກ ແລ້ວກີ່ຕາຍໄປອີກ ກີ່ພ້ອງກັນໃໝ່ອີກ ເພຣະເປັນຄີ່ທີ່ໄຫຼຸ່ນກັກ

ประหารชีวิต พากเรอาถูกฟ้องมาตราชากฎทุกมาตรฐาน ผิดกฎหมายเพิ่ม เป็นคนเดียวที่มีคดีมากกว่าคนอื่น เช่นคนอื่นมี 11 คดี ผิดจะมี 12 คดี เนื่องจากการค้นสโนสมรนิสิตจุฬาที่ตึกจุลจักรพงษ์ ก็เลย กล้ายเป็นคดีเพิ่ม ก่อนยุคตุลา ที่ทำงานผิดกฎหมายคันมาก่อน แต่ดี ที่ได้ตรวจคุณนั้นไม่ตั้งข้อหา ไม่อย่างนั้นจะถูกจับก่อนปี 2519 เพราะ คันพับสารนิพนธ์การทหารของประธานาเมรฯ เจ่อ ตุง ฉบับที่พิมพ์ จากสำนักพิมพ์ปักษ์อวยในโตรี ผลจากการพอถูกขังในเรือนจำ กลางบางขวาง ทำให้ก่อการแสภายนองสูงขึ้น นำไปสู่ข้อเรียกร้อง ในการปลดปล่อยนักโทษการเมืองในสังคมไทย และในเวทีสากล เราถูกเรียกขานว่า Bangkok 18 ข้อดีก็คือ เราเห็นกระแสงสากล ผิด เคยเล่าให้คนฟังว่า กระแสงนี้สูงถึงขนาดวันหนึ่ง ผู้แทนของรัฐบาล สหรัฐ ถ้าเปรียบเทียบก็คงเป็นประมาณผู้แทนกระทรวงการ ต่างประเทศสหรัฐด้านสิทธิมนุษยชนมาพบในคุก วันนั้นเราถูกเก็บ ขังแล้ว ภาษาคุกเรียกว่า เก็บชั้น ก็คือเข้าห้อง อยู่ๆตอนค่ำ มีคนเข้า มาเปิด เนื่องจากเรออยู่ในแดนพิเศษ พอกผุดในกรณีคดี 6 ตุลา ถูก ขังอยู่ใจกลางบางขวาง ในการถูกจับขังนี้พากเรอาถูกติดรวมมิใช่ คล้องข้อเท้าอยู่สองข้างทั้งวันทั้งคืน กลางคืนไม่ต้องพลิกตัว พลิกไม่ ได้ เพราะโซ่รัดเท้าอยู่ หลังจาก 21 วัน เข้าปล่อย จนกระทั่งวัน หนึ่งได้ขึ้นศาล พอชั้นศาลก็ติดรวมอีก คราวนี้กล้ายเป็นกระแสง สากลใหญ่มาก รัฐบาลสั่งลงมาทันทีห้ามให้นักโทษคดี 6 ตุลา ถูกตี ตรวนและใส่เครื่องแบบนักโทษชั้นศาล เพราะในศาลมีผู้แทน รัฐบาลต่างชาติเข้ามานั่งฟัง พากเรอาใช้ชีวิตอยู่ไปเรื่อยๆ จนกระทั่ง วันหนึ่ง มีนักโทษการเมืองรุ่นน้องมาร่วมนั่งก็คือ เกิดคดีกบฎ 26 มี นา ในปี 2520 พลเอกฉลาด หรรษ์ศิริ ก่อรัฐประหารแล้วแพ้ เมื่อแพ้

ก็ถูกเป็นกบฎ ก็เข้ามาในคุกเดนนี้ วันนั้นความแปลกคือ อยู่ๆมี คำสั่งด่วนให้เก็บราชีชั้นขัง พอกเก็บชั้นขัง เรายรู้ว่าผิดปกติ ปรากฏว่า คนชุดแรกมาไม่ใช่พลเอกฉลาด มีคนรูปร่างผอมๆ รูปร่างไม่ใหญ่ แบกเสื่อมา คนนำขับวนชื่อ พันตรีสินน์ ชจรประสาท เดินตามมา อีกคนคือ พันตรีบุญเลิศ แก้วประเสริฐ และนายทหารอีกสองท่าน ผู้นำทหารชุดนี้มารู้ว่าผู้นำนักศึกษาที่เป็นฝ่ายซ้าย ชีวิตในคุกเป็น การหลอมรวมที่น่าสนใจที่สุด ระหว่างทหารฝ่ายขวา กับผู้นำ นักศึกษาฝ่ายซ้าย มันถูกหลอมรวมผ่านชีวิตที่ต้องอยู่ด้วยกัน อยู่ใน คุกถ้าคุณไม่ทำอะไรไร้เลย คุณพังชั่นตาย เพราะจะนั่งตากกลางวัน ทั้งทหารและทั้งอดีตผู้นำนักศึกษาแต่ตะกร้อทุกวัน ต้องทานข้าว ด้วยกัน เราใช้ชีวิตอยู่อย่างนี้จนกระทั่งวันหนึ่ง คดี 26 มีการนิรโทษ กรรม คำสัญญาในฐานะผู้ร่วมชะตกรรมก็คือ พื่ออกก่อนแล้วเดี่ยว พี่มาช่วยน้อง เราไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น นอกคุกอย่างขอเล่า ประวัติศาสตร์จริงๆอีกมุมหนึ่งที่ไม่ค่อยมีคนบันทึก วันหนึ่งประตู คุกเปิดออก หนึ่งในคนถูกจับคดี 26 มีนา คือคุณพิชัย วานานะสัง รุ่น พี่ๆพานา วันทำรัฐประหารก็มางานจุฬา 26 มีนาวันสถาปนาจุฬา หลังจากนั้นถูกจับ เข้าวันหนึ่งช่วงสาย คุณพิชัยเดินเข้ามา เรataกใจ คุณพิชัยขอนั่งคุยกับพากผู้คุมออกไป เหลือพากเราที่เป็นผู้นำ นักศึกษากับคุณพิชัย วานานะสัง คุณพิชัยพูดกับพากเรานั้นยัง จำได้ คุณพิชัยบอกว่า “รัฐบาลต้องการยุติสิ่งความกับนักศึกษา” เพราะฉะนั้นรัฐบาลจะนิรโทษกรรมคดี 6 ตุลาทั้งหมด นิรโทษกรรม ทั้งพากผุดและกลุ่มที่ก่อเหตุที่พากเราเคยเห็นจากภาพ เพราะฉะนั้นในท้ายที่สุดเราได้รับนิรโทษ ในวันรุ่งขึ้นหลังจากนิร โทษกรรมแล้ว ท่านนายกเกรียงศักดิ์ เซียพากผุดไปทางข้าวที่บ้าน

เพื่อสร้างสัญลักษณ์คือ การประนีประนอมระหว่างผู้นำรัฐบาล กรุงเทพกับขบวนนักศึกษาไทย คำตอบคือการส่งสัญญาณไปถึง เพื่อนักศึกษาที่อยู่ในฐานที่มั่นในชนบท หลังจากนั้นเราจะเริ่มเห็น การพยายามกลับ ผสมเปิดให้เห็นช่วงการเมืองไทยจาก 14 ตุลา ถึง 6 ตุลา และต่อเนื่องยังระยะหนึ่ง เพื่อให้เห็นพัฒนาการบางอย่างว่า สังคมเปลี่ยนหรือไม่ สังคมยุค 14 ตุลา เป็นอีกจุดหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของสังคมไทย ถ้าผมจะขออนุญาต เปรียบเทียบกับชีวิตของบรรพชนรุ่นเก่าที่ทำงานการเมืองมาก่อน ผมว่าสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงใหญ่ 2 ครั้ง คือ 2475 กับ 14 ตุลา 16 เป็นแต่เพียงผสมอาจจะไม่ได้อยู่ในฐานที่เปรียบความยิ่งใหญ่ของบรรดาท่านที่ทำก่อนผมในปี 2475 และเรื่องใหญ่ที่สุด เรื่องหนึ่งที่ผมว่ามีคนเขียนน้อย และมีคนไม่ค่อยทำวิจัยคือ ผลกระทบของ 14 ตุลา กับชีวิตในมหาวิทยาลัย ผลที่สืบเนื่องต่อมา คืออะไร? วันนี้พากุณที่อยู่ในรัฐศาสตร์จะเห็นว่า ระบบเชียร์ที่นี่ อ่อนลงมากใช่ไหม อีกคละหนึ่งที่ระบบเชียร์แข็ง คือวิเคราะห์ วันนี้ก็ อ่อน ระบบเชียร์ที่รัฐศาสตร์ก็อ่อน แต่วันนี้สิ่งที่น่าตกใจคือระบบเชียร์ไปเกิดในคละใหม่ๆ เช่น คณะนิเทศศาสตร์ เป็นต้น และ ระบบพวงนิเกลล์ไปฟื้นตัวอยู่กับมหาวิทยาลัยใหม่ๆ สังคมไทยกลับ ส่งผลผลิตชุดเดิมหรือระบบอนุรักษ์นิยมจากมหาวิทยาลัยในยุค 14 ตุลา กลับไปสู่ระบบคณะที่เกิดใหม่และมหาวิทยาลัยใหม่ คณะเรา วันนี้จีบๆ หน้อ้มแน้ม ไม่มีอะไรเลย เป็นผลมาจากการชีวิตในโครงสร้าง มหาวิทยาลัยแบบเก่ามันเปลี่ยนต่างหาก คำถามที่ยังคงค้างคานสำหรับ อนาคตคือ แล้วขบวนนักศึกษาไทย วันนี้อยู่ย่างไร? หรือวันนี้ถ้า ขบวนนักศึกษายังอยู่และแปรรูป เปเลี่ยนร่างมานักน้อยเพียงใด และ

จะตอบโจทย์ของความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของสังคมไทยที่ วันนี้การเมืองไทยกลับถอยสู่การเป็นอนุรักษ์นิยมมากขึ้น จนอดคิด ไม่ได้ว่าแล้วนิสิตขบวนนักศึกษาจะตอบโจทย์นี้อย่างไรในอนาคต

๒๖